Røgen - Farre Lokalhistoriske Forening

Aarsskrift
2000

Udgivet af Røgen-Farre Lokalhistoriske Forening

Indholdsfortegnelse 2000

Side

Skifte efter Mickel Andersen Gjesager, Klintrup Vestergård 1817. 7
Vandløbssagen I Røgen - Sporup Kommune 17
Drengestreger 20
Provst Johan Jessen og hans Sønderjyske afstamning. 21
Gjern herreds tingbog, Farre Bys Vide 24
En 16 - årig fæstmø fra Farre. 26
Jørgen Greisen til Løvskovlund i Farre 37
Udviklingen i skolerne Almue - undervisning – skoler. 42
Mormonerne fra Damagergård i Farre 51

Indholdsfortegnelse 1999

Så Gik De 10 År 3
Et strejftog 100 - 150 år tilbage i tiden. 7
Da gården Lyngholm brændte. 15
Beretning om snedkermester Anders Peter Sørensen .. 32
Landboforeningens 100 års jubilæumsskrift 42
Terkel Dein og hans slægt 44
Min barndoms jul. 50

Indholdsfortegnelse 1998

Hovedgaarden Farregaard. 1586 - 1726 5
Smed Lemming 16
Hjulhuset 29
Den Gamle Bagerforretning I Farre 32
Landbokvindens Ager, ca. år 1900. 34
Det gamle forsamlingshus 39
Urmagerens hus 42
"Villa Pax", Gl. Sanderborgvej 130. 45
Eindringer fra Røgen 50

Indholdsfortegnelse 1997

Fattigvæsenet i Røgen og Farre sogne 5
Skolevæsenets historie i Røgen og Farre sogne 21
Farre Hougaard 1482-1857 36

Skifte efter Mickel Andersen Gjesager, Klintrup Vestergård 1817.

Mickel Andersens forældre:

Anders Jensen Bisgård, Hornborg, Gjesagergård og Kielsgård blev født i Kalhave og døbt i Hornborg kirke den 9.12 – 1714. Fadderne var: Christen Bisgårds hustru, Therkild Andersen, Søren Pedersen og hustru samt Jens Pedersen.

Anders Jensen Bisgård var ved ægteskabet, som han indgik den 20.6-1742, fæstebonde af Gjesagergård, som han købte til selveje i 1757. Den bestod af 11 tdr. hartkorn og kostede 1.238 rigsdaler. Den var største gård i Hedensted, en enstedsgård.

I 1767 køber han landsbyen Rimmerslund på 14 tdr. hartkorn, beliggende i Hedensted sogn. Den bestod af 5 gårde og 7 huse. Han sælger det hele i 1777 og køber så Kielsgård i Tulstrup sogn, som han i 1786 afhænder til sønnen Mickel Andersen Gjesager.

Hustruen Karen Mickelsdatter blev født i Løsning og døbt den 18.6-1713. Hendes forældre var Mickel Andersen og Ellen Sørensdatter. Faddere ved dåben var fasteren Margrethe, Kresten Mickelsdatter, Kiesten Madsdatter, Karen Gejls, Niels Jørgensen, Peder Brock og Jens Nielsen, alle fra Løsning. Hun blev gift første gang den 23.5 1737 med Mads Stigsen fra Gjesager. Han døde 48 år gammel. Derefter bliver hun forlovet den 9.3-1742 og gift den 20.6-1742 med Anders Jensen Bisgård. Parret får 11 børn, alle døbt i Hedested kirke:

13.1-1743 Ellen ..... 18.5-1744 Inger Elsebeth
11.4-1746 Mads (død)
24.12 1747 Anne Catrine (død) ..... 1749 Ane Catrine
22.11-1750 Maren
1.1-1752 Karen ..... 26.8-1753 Jens
19.1-1755 Mikkel
21.11-1756 Ane ..... 17.4-1758 Mads

(Se i øvrigt: C.E. Gjesagers " Mads Gjesager".)
Mikkel Andersen Bisgård, Gjesager, møller på Skannerup Lillemølle.

Mikkel Andersen Bisgård blev født på Gjesagergård 19.-1755, som søn af Anders Jensen Bisgård og Karen Mikkelsdatter, Gjesager i Hedensted.

Den 24.1-1786 købte han af sin far Kilesgård, der var en enstedsgård, men den sælger han igen om efteråret. Den 11.6 1786 blev han forlovet og gift den 10.11-1786 i Skannerup med Karen Bolette Christiansdatter fra Lillemølle. Forlovere: Jens Johansen og Anders Johansen fra Resendal mølle.

Karen Bolette Christiansdatter, Lillemolle blev døbt den 28.1-1770. Hen des forældre var Signore

(Hr.) Christian Hvass og hustru, Kirsten Sørensdatter

Faddere var Laurs Jørgensens hustru, Maren Jensdatter i Molhauge, Anders Johansen i Resendal mølle, Mogens Jensen, Rasmus Olesen og Maren Olufsdatter fra Dalby. Mikkel Andersen Bisgård overtager ved ægteskabet Lille Molle.

Hans svigerfar, Christian Hvass var dod ved overtagelsen af møllen, så Mikkel Andersen overtager den sammen med sin svigermor. Ved folketællingen i 1787 bor hans hustrus 2 yngre søstre hos dem. De fik 4 born:

Andreas Christian	født 1792
Christine Elisabeth	født 1795
Kirsten	født ?
Karen Ane Cathrine	født ?

Da hans hustru Karen Bolette var død den 21.9-1796, 26 ½ år gammel, giftede han sig 2. Gang med Else Mogensdatter, født den 30.11-1778 og død 6.1 –1849 i Mølhauge. Hendes forældre var Mogens Jensen og Karen Hansdatter. I det 2. Ægteskab var der 3 børn:

Karen Bolette	født 1799
Karen Marie	født 1802
Ane	født 1805

Mikkel Andersen afhænder møllen i 1800 for 3.200 Rigsdaler og bygger så en ejendom på Skannerup kirkegård. Da han sælger den, tager han stuehuset med sig til Klintrup, idet han ca. 1811 køber Klintrup

Vestergård. Stuehuset står der stadig nu i år 2000. I denne periode ernærer Mikkel Andersen sig som møbelsnedker og nogle af møblerne er stadig i slægtens eje. I stuehuset er der over det åbne ildsted en såkaldt pandebjælke ned en inskription, der siger: "År 1800, Gud fri os fra ildebrand og tyvehånd", Else Mogensdatter og Mikkel Andersen Gjesager.

Mikkel Andersen dør den 27.10-1817 på Klintrup Vestergård.

Hustruen Else Mogensdatter giftede sig igen efter mandens død. Den 16,5-1818 blev hun gift med Mads Sørensen, Klintrup.

PS.: Om Lille Mølle fortæller en brandtaksation fra 29.1-1793, der findes i egnsarkivet i Gjern.

Stuehuset mod syd i gården var på 19 fag a 2 ½ alen, vidde 9 alen. I dette hus var der 2 skorstene og 3 værelser. Væggene var dels murede, dels klinede.

Sidehus mod ost: 12 fag 2 ¼ alen, vidde 7 alen. Deri er stald og fæhus med klinede vægge.

Sidehus mod vest: 112 fag a 2 1/2 alen, vidde 9 alen, indrettet til lade og med klinede vægge.

Møllehuset mod sydvest er sammenbygget med stuehuset og ligeledes murede og klinede vægge. Vurderet til 1.200 rigsdaler.

Bygningerne er af egebindingsværk og stråtag

Der findes 1 håndsprøjte, 4 brandspande, 1 brandhage, 1 brandfork og 1 brandstige.

Møllen sælges i 1800 for 3.200 rigsdaler.

PS alen er 66 cm

Vedrørende Klintrup Vestergård:

Den 30. Oktober 1817 foretog skifteforvalter, by og herredsfoged Bagge og fuldmægtig Knud Schytte fra Skanderborg en endelig forsegling og registrering af boet efter Mikkel Andersen i Klintrup. Tilstede var enken

med lavværge, gårdmand Christen Jensen, Gjern, samt 2 vitterlighedsvidner, sognefoged og gårdmand Jørgen Josephsen fra Røgen og gårdmand Lauritz nielsen fra Klintrup.

Den 1. december samme år foretog ovennævnte så den lovpligtige registrering og vurdering af samme bo med henblik på skifte og deling mellem enken Else Mogensdatter og hendes afdøde mands børn:

Karen Bolette	18 år ugift
Karen Marie	15 år ugift
Ane	12 år

Samt den afdødes børn af ægteskab

Andreas Christian	25 år
Christine Elisabeth	22 år ugift

Kirsten gift med gårdmand Rasmus Christensen, Skannerup
Karen Ane Cathrine g.m. gårdfæster Laurs Christensen, Lyngby

Som formynder for arvingerne af 2. ægteskab, mødte gårdmand Christen Jensen, Gjern.

På sin hustrus vegne og som formynder for den umyndige fra 1. Ægteskab, mødte gårdmand Rasmus Christensen, Skannerup. Den myndige søn var selv tilstede og ligeledes Laurs Christensen fra Lynby, på sin kones vegne. Desuden var enken tilstede med lavværge, samt kammerråd Stilling af Dyrehuse og 2 vitterlighedsvidner og vurderingsmænd, gårdmændene Jørgen Josephsen og Mads Sørensen fra Røgen.

Forretningen blev herefter gennemført som følger:

I den øverste stue:	Rigsbankdaler	Mark	Skilling
1 rund fyr bord	3	4	0
1 armstol	2	0	0
2 træstole	1	0	1
1 brunmalet ege hængeskab		0	1
1 nyt egeskrin	0	3	4
1 halmkasse	0	5	0
1 liden fyrdragkiste	2	2	0
1 ny egedragkiste	22	0	0

I den enkens gangklæder			
1 ny ege halvkiste, som blev forseglet		4	0
I den en blå vadmelskjole	5	0	0
1 blå vest med 24 sølvknapper	6	0	0
1 par blå vadmelsbukser		4	0
1 stribet undertrøje	2	0	0
1 blakket trøje	0	4	0
1 grøn vest	0	2	8
1 par ditto bukser	0	3	0
2 blågarnsskjorter	0	5	0
1 nyt ege slagbord	3	0	0
1 pyramide	0	2	4
1 regnetavle	0		8
2 flasker	0		8
1 tepotte	0	1	6
1 vinglas	0	1	8
1 blik tedåse	0	0	4
1 ny sengested med sarthes(sirtes) omhæng deri	5	0	0
1 rod og hvidstribet olmerdugs overdyne	8	0	0
1 hved vadmels underdyne	4	0	0
2 rod og hvidstribede olmerdugs hovedpuder	3	2	0
1 blå og hvidstribet bolster ditto	2	0	0
2 blå og hvidstribet olmerdugs ditto	2	0	0
I den mellemste stue:			
1 liden fyr bord	0		4
3 træstole		0	0
1 øltønde	0	2	0
1 24 timers slagværk	3	0	0
1 jagtgevær	1	4	0
1 ege standskab	0	3	0
1 fyr hylde	0	0	12
1 jernkakkelovn	9	0	0
1 pistol uden lås	0		8
1 nathus (kompashus)	0	3	3
1 fastslagen sengested			

1 blå og hvidstribet olmerdugsdyne	0	6	0
1 blå og hvidstribet bolster underdyne	0	3	0
1 blå og hvidstribet olmerdugshovedpude	1	1	0
1 blågarn lagen	0	4	0
2 par blå og hvidtrykket omhæng	2	0	0
I et ditto ege sengested- 1 rød og hvidstribet overdyne	3	0	0
1 blå og hvidstribet bolster underdyne	1		0
1 rød og hvidstribet olmerdugs hovedpude	2	3	0
1 blågarnslagen	0	4	0
2 par blå og hvidtrykket omhæng	1	3	0
I en alkoveseng			
1 hvid vadmels overdyne	2	3	0
1 rød og hvistribet olmerdugsunderdyne	0	4	0
2 rød og hvidstribet olmerdugs hovedpuder	1	2	0
1 blågarnslagen	0	4	0
I spisekammeret:			
1 tallerkenrække	0	0	4
2 stk gl karre	0	2	0
2 grynbøtter	0	0	12
I den yderste stue:			
1 fyr bord		2	0
1 fyrkiste	2	0	2
1 rundbord	0	2	0
4 tinfade	5	0	0
1 messingfad		3	0
12 tintallerkener	6	0	0
1 malmmorter	3	0	0
1 messing strygejern		0	0
2 messingkedler	3	0	0
1 kogekedel		1	0
3 jerngryder	6	0	0
1 jernpande	0	2	12
1 jern trefod	0	0	12
1 messing sennepsbakke			0
1 saltkar	0	0	8

1 jern madgaffel	0	0	6
1 skumske	0	0	8
2 jernspande	4	0	0
2 ildklemmer	0	2	0
1 skorstenslænke	0	4	0
1 kobber fyrfad	0	5	0
2 fyrhylder	0	0	10
1 strip	0		8
1 spand	0		8
1 trebenet stol	0		4
1 rivejern	0	0	6
1 kobber tekedel		5	0
1 dejtrug	0		0
I mælkekammeret:			
5 fyrhylder	0		
1 flødebøtte	0		0
3 standkar	0	4	0
1 lygte	0	0	6
I bryggerset:			
1 kobberkedel	20	0	0
1 kobber farveildskedel	12	0	0
1 bagetrug	0	2	8
1 bryggekar	0	2	8
1 svalkar		4	0
1 hylde	0	0	12
1 strippe		4	0
1 bryggestol	0	0	8
2 spande	0	4	0
2 solde		4	0
1 svinetønde	0	5	0
1 jernrist	0	3	0
1 hakkebrædt	0	0	8
På loftet:			
22 høvle		0	0
1 stinghammer	0	0	8

4 høvle	0		0
1 rok	0	3	0
1 hasp	0	0	12
1 agestol	0		12
1 halmløb	0	0	3
1 båndsav	0		2
1 naur	0		0
1 jernvinkel	0	2	0
1 skjævmade	0	0	8
1 halv køretøj	7	0	0
1 gl. egekiste	0	4	0
1 svalkar	0	5	0
1 gl. tønde	0	2	0
1 ditto	0	0	8
1 kobbertud	3	0	0
1 gl. sadel	0	0	12
1 grå kjole	2	0	0
I kostalden:			
1 sortbroget ko 10 år	35	0	0
1 blakbroget ko 8 år	29	0	0
1 blakket ko 4 år	24	0	0
1 sortbroget ko 4 år	28	0	0
1sortbroget kvie 3 år	20	0	0
1 blakbroget ditto 2 år	15	0	0
1 sort ditto 2 år	14	0	0
1 blakket kalv 1 år	7	0	0
I hestestalden:			
1 sort hest 5 år	65	0	0
1 ditto 9 år	76	0	0
1 brunblakket hoppe 8 år	30	0	0
1 brunstjernet ditto 3 år	55	0	0
1 brunstjernet plag 1 år	26	0	0
1 skærekiste med kniv		3	0
2 halve køretøjer	2	1	0
I fårestien:			

13 får og 6 lam	42	0	0
I vognporten:			
1 beslagen arbejdsvogn med fjæl, bagkurv og vognsæder	36	0	0
1 ditto med fjæl	18	0	0
1 gl. trævogn	2	0	0
2 møgfjæle	0	3	0
2 fårehække	0	3	0
2 spader	1	4	0
2 forke	0	3	0
2 jerngrebe		1	0
1 gl. hængeskab	0	2	0
2 skovle	0	0	12
1 greb	0	0	4
1 slibesten		4	0
1 stige	0		2
1 hjulbor	0	2	0
1 slæde		2	0
3 økser	3	0	0
1 spigebor	0	0	4
1 båndsav	0	2	0
1 hammer og 1 tang	0	3	0
1 plov	5	3	0
2 harver	4	0	0
I herberget:			
1 rød og hvidstribet olmerdugsdyne overdyne	5	0	0
1 blå og hvidstribet bolster underdyne	2	3	0
1 ditto	1	3	0
1 hovedpude	2	0	0
1 ditto	2	0	0
1 par blågarnslagner	1	4	0

Der fandtes ikke mere løsøre.

Købesummen for ejendommen i dødsboet, beliggende i Klintrup by Konge Korn tiende, der efter skøde af 3.7- 1811 og 29.11 samme år, står til

hartkorn, ager og eng, 3 tdr., 3 skæpper, 3 fjerdingkar, skovskyld, 2 album, med hæftelse til Rigsbanken og 60 Rigsbankdaler til degnen Riis i Tulstrup, som skal afholdes af gårdens køber, afdødes enke, ansættes købesummen til 1.300 Rigsbankdaler og 7 Mark.

Herefter blev ½ parten af et engskifte på Skannerup mark, der efter skøde af 25.6-1809, svarer til Hartkorn, Ager og eng, 1 skæppe, 2 ½ Fjerdingkar, og skovskyld, ½ Album , af vurderingsmændene ansat til 150 Rigsbankdaler.

Til indtægt blev intet anmeldt

Hermed tilkendegav enken, udover de 60 Rigsbankdaler til degnen i Tulstrup at skylde:

	Arvingen Andreas Christian Mikkelsen, arv efter moderen med renter ude bevis ·	400 RBD.
2	Samme, løn for 7 år	112 RBD.
3	Chresten Sørensens enke i Holmstol	60 RBD.
4	Hr. Hollesen på Wedelslund	132 RBD.
	Riis i Tulstrup efter rente	75 RBD.

Skiftet blev herefter udsat til efter auktion og pengenes inddrivelse Dagens handling bekræftes ved underskrift:

20.-1811 H. Schytte

Enken Else Mogensdatter, med ført pen

Som lavværge: formynder for 2 hold børn Christen Jensen, med ført pen.

På min hustrus vegne og som formynder for den umyndige af Hold børn: Rasmus Christensen, med ført pen.

De myndige arvinger:

Laurs Christensen
Andreas Christian Mikkelsen, med ført pen

Vitterlighedsvidner og vurderingsmænd

Jørgen Josephsen - Mads Sørensen

Vandløbssagen I Røgen - Sporup Kommune

Skrevet Af Christian Gjern, Klintrup, 1945

Om vandløbssagen her i Røgen- Sporup kommune siden forordningen af 29. juli 1846 udkom, kan jeg berette at Sogneforstanderskabet her i Røgen - Sporup sogne, den 9. august 1847 autoriserede en protekol til brug for udnævnte vandsynsmænd, ved behandling af sager her i kommunen. De udnævnte synsmænd var: Jens Mikael Lund, Klintruplund, der var godsforvalter over Søbygårds gods, samt medlem af landvæsenskommisionen, og gårdejer Jens Nielsen af Lyngby (kaldet Greven).

Disse to synsmænd foretog den første synsforretning i Farre, Sporup sogn den 16. sept. 1847.- Godsforvalteren var altså den første der skrev i bogen, om foretagne synsforretninger. Og når man nu snart efter hundrede års forløb ser i protokollen, kan man ikke undgå at blive forbavset over så godt han har kunnet udforme og nedskrive sine beretninger, om de i den tid han var synsmand, foretagne forretninger, angående vandløbsstridigheder.

Godsforvalter Lund, var formand for vandsynsmændene, indtil sin død, den 18. aug. 1854. Hans grav findes på Rogen kirkegård, og kirkebestyrelsen sorger for gravens vedligeholdelse, thi godsforvalter Jens Mikael Lunds minde er endnu i ære i sognet, fordi han regnedes for en god mand ved afviklingen af overgang fra fæstere til selvejere. Efter Lunds død, blev sognefoged Christian Christensen (Dein) Klintrup, vandsynsformand.

Der er i de forløbne 100 år foretaget en mængde af synsforretninger og forhandlinger om vandløbssager og når jeg nu selv er vandsynsformand, ser tilbage i vore protekoller, kan jeg med sandhed sige, at mine forgængere som formænd, har gjort et meget stort arbejde, for at få folk forliget og få en ordning, der betød virkelige forbedringer af forholdene. Her i Røgen - Sporup kommune og i egnen her omkring, synes jeg efter mit skøn, at vandløbslovgivningen, såvel den kongelige forordning af 29. juli 1846 samt lov af 16. marts 1851 og 17. januar 1859 samt den nugældende lov om vands afledning og afbenyttelse af 28 maj 1880 har været

godt udnyttet, takket være, om man må sige, lovens tant og ord er holdt i ære, og brugt til at opnå fremskridt og forbedringer af det danske landbrug.

Jeg mindes mine formænd som vandsynsmænd her i kommunen med ærbødighed og tak fordi jeg har set at der af dem er gjort et stort arbejde, talt og skreven meget i tidens løb, for at få de undertiden knotne parter, til at forliges om sagerne, og indse at synsmændenes arbejde for den bedste og meget gavnlige løsning for parterne.

Jeg vil her nævne de forskellige formænd for vandsynet der har været her i Røgen - Sporup. Først Jens Mikael Lund, godsforvalter. Sognefoged gdr. Christian Christensen Dein, Klintrup. Gdr. Peder Mikkelsen, Røgen. Gdr. Sognefoged Jens Kammer, Røgen. Jeg fulgte efter Jens at modstanderne er blevet trætte af at protestere og kommen på andre tanker, så de har indset at planerne også for dem var gode og gavnlige når de blev udførte.

Jeg, der gennem en årrække har været til stede ved disse mange forhandlinger, vil her udtale min tak og beundring, for det store arbejde, der er gjort af Hedeselskabets mænd, ved at få mange af de vanskelige grundforbedrings arbejder bragt i orden.

Jeg vil nævne nogle af de største her, hvor jeg har været til stede :

Rukærengen blev ændret fra at være en sur og klæbet eng, nu avles der en mængde af både hør og hvede og andet korn.
Sjelle Hømose er også drænet og frugtbar gjort.
Madeengen mellem Farre og Sporup.
Engene i Bjørnholdt - og de endnu ikke færdig behandlede arbejder i Klintruplunds enge og kær, samt reguleringen af Bredebækken på Farre mark.

Jeg vil til slut udtale, at jeg synes, at vor vandløbslovgivning har, med hensyn til dens muligheder, været godt udnyttet og været et led i bestræbelsen for at gøre vort gamle Danmark mere gavmild og yderig over for os, dets børn, kvinder som mænd, der elsker og vil arbejde for vort fædrelands lykke, i nutid og i fremtid.

Ovenstående er et indlæg og referat af Christian Gjern, Klintrup, i anledning af det forestående jubilæum for vedtagelse af ovennævnte lov, ved et møde, afholdt i februar 1945 på Hedeselskabete kontor i Århus.

Vandsynsformændene i Randers, Skanderborg og Århus amter var indbudt.

De var opfordret til hver især at komme med en redegørelse for lovens betydning for vandløbsarbejdet i de forskellige amter.

Drengestreger

Skrevet af Signe Gjern

Klintrup Vestergård d. 21- 1999

Jeg vil gerne fortælle om dengang da vor søster Kirstine gik i skole i Røgen hovedskole, som den hed. Da gik hun sammen med Arne Jensen, Karensminde i Lyngby og Kristian Jensen, også Lyngby - han blev kaldt kris til Piers - hans far hed jo Peder Jensen, omme i "Jammerdalen".

Om vinteren når der var sne, morede drengene i klassen, anført af Arne og Kris, sig i frikvarteret med at rende op til kirken. Ringer og graver hed dengang Christian Christensen (bette Karls Far) kaldet "Bryt", han boede i sandgraven, nu Toustrupvej 18. Drengene smed snebolde i hans skorsten, så blev han jo gal og rendte ned til lærer Hansen og klagede. Lærer Hansen for ud og skældte ud. Engang mødtes han og drengene ud for Præstegården. Arne fik en på tuden så han fik næseblod. I gården på Røgenvej 40, der hed manden Revsbæk. lukkede Kris kornet ud af såmaskinen!

Provst Johan Jessen og hans Sønderjyske afstamning.

Af Jens Mandrup Frandsen, Viborg.

Hidtil har ingen kendt til Provst Johan Jessens afstamning. Helt tilfældig fandt jeg Johan Jessens moder død i Felsted sogns kirkebog, engang da jeg var på arbejde i Landsarkivet i Åbenrå. I kirkebogen stod Jes Jessens navn blandt hans søskende, ved hans moder Ellen Johansdatter Schmidt's død i 1800. Johan Jessen er således opkaldt efter sin oldefar kromand Johan Johansen Schmidt i Felsted.

Pastor, senere Provst, Johan Jessen, Røgen er der skrevet en del om, først i Vibergs Præstehistorie bind 2, 1870, dernæst i "Grønbæk Præstegård" af Olav Jessen 1920samt Poul Nedergård, Dansk Præste og Sognekirkehistorie Århus Stift 1966 og Mine Sørensen, Sall (årsskrift 1994)

Johan Jessen var præst, senere provst i Røgen, fra 5- 1813 til sin død 24 - 5 1854

Om Johan Jessen fortælles der flere morsomme historier. Et år da der havde været misvækst, tog pastor Jessen, da de var ved at køre korn ind, et meget dårligt neg på forken og holdt det op mod himlen og sagde:"kan du være det bekendt, du der oppe"

Engang da han karle vaar ude i marken, der hvcor Røgen Hedegård nu ligger, lagde de ssig til at sove. Da Pastor Jessen kom ud i marken og så det, sagde han :"nu skal jeg pinseme hjælpe jer", og så gennembankede han karlene.

Disse to fortællinger er fortalt af Kristian Kammer.

Engang klagede en af pastor Jessens karle over, at saven var sløv, da han savede brænde. Pastor Jessen sleb derpå saven på slibestenen, medens karlen "dravede". Næste dag red karlen til Århus og købte en ny sav.

Ovenstående er fortalt af Nicolai Thøgersen, Troldbjerre. (årsskrift 1999)

Sct. Mortens Kirkebog, Vordingborg, 1813, den 19. dec, blev welær-

værdige Hr. Pastor Johan Jessen, Sognepræst til Røgen og Sporup i Aarhus Stift og welædle Jomfru Magdalene Sophie Neergaard i Vordingborg ægteviede her i kirken.

Magdalene Sophie Neergaard var født 6 - 12 1785 i Liliendal, Øster Egesborg sogn og hun døde 22 - 3 1851 i Røgen. Hun var datter af Peter Neergaard, forpagter af hovedgården Høvdingsgaard og Liliendal, gift med Susanne Staal. Hun var således søster til Marie Vibeke Neergaard, der var oldemoder til forfatteren Agnes Henningsen 1868 - 1962 (Agnes Henningensens barnebarn var psykolog Sten Hegler)

Magdalene Sophie Neergaards forfædre står omtalt i Carl Langhobs bog: „Anetavle for berømte Danskere, Digter og Forfattere" 1981 under Agnes Henningsen.

Johan Jessen var født 26. dec. 1782 i Marienborg Møen, søn af forpagter Jes Jessen og hustru Elisabeth Cathrine Hammerich. Hans mor var født i 1752 ved Kiel, men hendes forældre kendes ikke. - Præstø kirkrbog 1820, død 5. juni, begravet 9. juni. Elsebeth Cathrine Jessen, født Hammerich, enke efter Forpagter Jessen paa Petersgaard, bosat i Præstø, 71 aar, døde af apoplecie.

Forpagter Jes Jessen var født 6. januar 1750 i Traasbøl, Felsted sogn Sønderjylland. Jes Jessen var 1801 forpagter af Marienborg, Møn, senere forpagter af Petersgaard, Sydsjælland og ejede desuden øen Tærø, hvor han boede til sidst, og hvis eneste gård Jesminde (320 tdr. land) bærer navn efter ham. Han var først forpagter af Klintholm, Magleby sogn, hvor han boede 1801 og blev kaldt Velædle ved sin contracts ophør 1 5 1800

Kalvehave kirkebog 1809. Den 1. April, Jes Jessen, Eier af Tærøe tilforne Forpagter af Pedersgaard, 60 aar.

Jes Jessens forældre var landmand Hans Jessen og hustru Ellen Johansen Schmidt i Traasbøl, Felsted sogn. Hans Jessen, der var landmand i Traasbøl, var først gift med Maren Jacobsen i 5 år, og derpå med Ellen Johansen Schmidt den 22 - 10 1745 i 35 år. Han var født 17. marts 1713 i Traasbøl og døde 14. nov. 1779 samme sted, 66 år gammel.

Ellen Johansen Schmidt var født 10. nov. 1722 i Felsted og døde 2. feb. 1800 i Traasbøl, 77 år 12 uger og 5 dage gammel. Hun efterlod 6 børn : Johan, Jes, Lorentz, Hans Peter, Ellen og Maren.

Hans Jessens forældre var Jes Jurgensen 1664 - 1752 og hustru Emmerentze Hansdatter født 1670 i Traasbøl. Hans forældre var Jürgen Hansen 1619 - 1703 og Maren Jurgens 1632 - 1719 i Traasbøl.

Emmerentze Hansdatter var datter af Hans Owesen 1625 - 1705 i Traasbøl og hustru Maren Hansen1628 - 1712 i Traasbøl. Hans Owesen var igen søn af Owe Nielsen i Taasbøl, nævnt 1613

Jes Jessens moder Ellen Johansdatter Schmidt var født 10. nov. 1722 i Felsted og hun døde 2. feb. 1800 i Taasbøl, 77 år. 12 uger og 5 dage, som før nævnt og ved hendes død nævnes hendes søn Jes Jessen som boende på Klintholm på Møen, gift med Elisabeth Cathrine Hammerich født ved Kiel, og navnene på deres 7 børn : Hans Jørgen, Johan, Anton, Jes Cathrine, Helene og Maria.

Ellen Johansdatters far var kromand og smed Johan Johansen Schmidt 1686 - 1768 i Felsted, gift med Ellen Rasmusdatter 1691 - 1762 hun var født Schobøl.

Kromand og smed Johan Johansen var igen søn af Johan Hansen Schmidt 1645 - 1729 og hustru Maren Johans 1650 - 1731 begge i Felsted.

Ellen Rasmusdatters far var Rasmus (Asmus) Jürgensen 1649 - 1727 og hustru Ellen Asmussen 1657 - 1741 begge i Schobøl.

Rasmus Jørgensens far var Jurgen Rasmussen 1609 - 1692, også Schobøl.

Ny Schobøl (1709 Schobøl) ligger i Felsted sogn.

Det er første gang, at provst Johan Jessen´s, Røgen, sønderjyske forfædre offentliggøres, hidtil har der altid stået: „Sandsynligvis af sønderjysk afstamning".

Gern Herredstingbog.

Af Ester og Peter Høg, Skanderborg

Farre Bys Vide den 2 Maj 1663, side 52b

Niels Mogensen i Farre et Vidne om deres Vide.

For tingsdom stod Rasmus Pedersen, Laurits Foeg, Rasmus Jensen, Jens Michelsen, Michel Pedersen, Jens Andersen, Jens Rasmussen i Farre, på deres egne og menig bymænds vegne bekendt og tilstod, at de havde samlige bymænd vedtagen denr efterskrevne Vide og vedtægt udi Jesu navn byen til nytte og gavn.

Først at disse eng og korn skal være i fred af St. Valborg dag. Hvor sig siden foregår med nogen Færden, hvad det en kan, skal skrives for Vide byg 2 Skæppe

Nok skal vores Gærder være tillukket for byen både ved byen og i hver mands gjord ad St. Valborg dag, og hvis, som findes brystfældig, de bøde til Byfællesskabet 2 Skæppe byg.

Nok skal der intet Kreaturer gå med vores Køer uden det, som (nogle få ord mangler) her imod for vove bøder for Kreaturer 2 Skæppe byg.

Nok skal der komme Heste i vores Kodrift fra Røgen vejen til Rødik fra St. Valborg dag og til Kornet komme i hus uden han havde det i Byfællets minde. Hvor der imod giver, bøde til Byfællet 4 Skæppe byg.

Nok hvis Hestene som findes i vores Kodrift udi Nørvang, af fare for den anden Mands Heste fra St. Valborg dag til Kornet komme ind, bøde 4 Skæppe byg, skal der ingen Føløg uden Tøje, eller en Hest eller Øg på hver Otting Jord, som han havd til sin Gård, og den som havde 1/2 Otting mod nyde en Hest eller Øg, dersom Øget havde Føl, da skal han holde det fra Kornet advares han 2 gange, bøde 2 Skæppe byg. Hvor der er set Får i Tøjer, bøde 4 Skæppe byg.

Og skal der ingen være sket af de, der havde Øg og Vogn både fattig og rig at føre stakel af by, hvor imod gør bøde 4 Skæppe byg.

Nok skal menig Mænd tilgår og tage vores Vide uden Dom og Proces. Hvem se da gribe til Våben eller Værge at gøre sin Naboer skade eller med Skældsord, bøde 6 Rigsdaler til Herremanden og 1 tønde Øl til Bymændene, god som 3 Daler, og stod fornævnte mænd til Bytingets fred.

En 16 - årig fæstmø fra Farre.

Af Jens Mandrup Frandsen, Viborg

Rasmus Skræder i Hammel var født 1721. Han blev trolovet den 27 - 5 1759 med Dorthe Nielsdatter Winther af Hammel. Hun var enke i Hammel og havde to børn, Niels og Anders, og sammen med Rasmus Skræder fik hun en søn Thomas, men den 28. januar 1761 blev Dorthe Nielsdatter begravet i Hammel.

Han friede nu til Rasmus soldats datter i Farre, 16 årige Kirsten, født 11. feb. 1745 i Farre., men trolovelsen blev ophævet. Derefter blev Rasmus Christensen trolovet 23 — 2 1766, og gift 21 - 9 1766 med Anne Pedersdatter. Rasmus Christensen dør 28 -2 1797 og hans enke Anne Pedersdatter dør d. 23 - 7 1805, 74 år gammel.

Kirsten Rasmusdatter fik en søn Christen, der dør 10 - 2 1762

Men efter ophævelsen af trolovelsen med Kiesten Rasmusdatter fra Farre, anlagde Rasmus Skræder sag mod hende, fordi han påstod at hun havde frataget ham noget bohave.

Århus Bispearkivs Temperetsprotokol 1692 .773

Tamperdag d. 19 - 2 1766

For Rasmus Christensen af Hammel under Grevskabet Frisenborg var mødt Forvalteren sammesteds og for denned høye Rett nu den mig fremlagt en herfor udtagne Stevning contra Kirsten Rasmusdatter af Farre, som med dens forkyndelses paaskrift begære den læst og Acten tilføre, dernæst blev fremlagt Indlæg udi sagen, som ligeledes begæredes læst og Acten tilført og endelig de udi samme Indlæg påberaabte Documente, hvorefter sagen med den udi forberørte Indlæg gjorde Paastand blive Submeteret en Retfærdig Dom og Kundelse Procurator Bergen fra Voldum var mødt for denne Høj Respect Ret.

Som Defensor for Kirsten Rasmusdatter og det dels ifølge hans Grevelig Exelence Hr. Geheime Conference Raad General Leutenant Greven

af Wedel Friis Hans Constelation som Amtmand hans Grevskab og dels efter Kirsten Rasmusdatters egne Begjæring om at observere hendes Partes her ved denne Høye Rett. Til hvilken Ende Procurator Jørgen Rask Bergen af Voldum procducerede hende Requisitioner for Kirsten Rasmuddatter den første til 4 Mænd i Farre og af 4. Decembris sidet og de med ordre til hendes forældre af 5 dito næstefter, hvormed han beviste at hun i hendes umyndige 16 Aars alder af sine forældre var tvunget til at lade sig trolove til Rasmus Christensen af Hammel, som med hans Actor maatte erfare at beneldte tvende Requsitioner med deres derpaa tegnede svær som J. R. Bergen underdanigst og allerede lod læse, paaskreven og Acten tilford som og skeede.

Derefter producerede Procurator Bergen Kirsten Rasmusdatter over Sagen forfattede skriftlige Indlæg af Gaardsdags Dato hvilken han ligeledes allerydmygst og underdanigst bad læst paaskreven og Acten tilført, hvorefter Procurator Bergen, som havde erfaret Indholden af Actor Hr. Forvalter Baches Indhold og Documenter, maatte deraf erfare at der udi aldeles intet fantes som kunde hindre den tvingende trolovelses Ophævelse ifølge Loven og i særdeleshed, da begge Parter nu ved Sagens egen og for den Høje Rett ere enige udi at paastaa Skilsmisse Dom til trolovelsens Ophævelse paa begge sider. Bergen dernæst allerunderdanigst lod formode og paastaa at det udi Dommen maatte observeres at Kirsten Rasmusdatter frihed at indgaa i andet Ægteskab er hende bleven enten betagne eller forbuden side, hun enten har precceret allene har forset sig, hvorved hun skulle have forbrudt nogen af Lovens bebeficis. Bergen nu ydermere for saa vidt maatte repetere Hr. Forvalter Baches Indlæg at han paasraar Omkostninger og Mulcten, som i henseende derfor udresterer end for Omkostninger, At den Part af sig selv henfalder og hun derfor at vorde frifunden for det øvrige efter at Bergen kortelig mundtlig havde fremstillet Omstændighederne reseverede han sig til den giorde Paastand og derefter underdanigst submeterede Sagen denne Høye Retts Kundelse. Den i Dag for Tamper - Retten afsagde Dom lyder som følger. Af de her for Retten fremlagde Documenter besynderlig en Attest fra 4 Mænd i Farre af 5 forrige maaned og Kirsten Rasmusdatters egenhændige Skriftlige Tilstaaelse af 6 dito sees det at hun imod hendes Willie i hendes Alders 16. aar af samme hendes Forældre er bleven nød og tvungen til at lade sig trolove til Cilanten Rasmus Christensen.

THI KENDES FOR RETT

Ifølge lovens 3. Bogstav, pag. 507, paragraf 1. At denne tvungne Trolovelse som betingelig for Bryllups Holdelse er bleven paa Anket hermed bør være Ophævet, og ikke være til vider Forbindtlighed paa nogen af siderne.

Men det var Rasmus Christensen ikke tilfreds med. Han stævner igen Kirsten Rasmusdatter, det kan man læse i :

FRISENBORG BIRKS JUSTITSPROTOKOL 1764 1778

TINGDAGEN DEN 16. OCTOBER 1766

For retten fremkom Forvalter Backe fra Frisenborg. For Indsidder Rasmus Christensen udi Hammel, og fremlagde en her af Retten udtagen Stevning med sit Forordnede stempelt Papir forsynet som han med dens Forkyndelses Paaskrift begiærede læst, paaskreven og den forventede Tingsvidne Act tilført, hvilket og skedtesiden Monsegnør Blau fra Farre der af den indstævnte Kirsten Rasmusdatter, hendes øvrighed er anmodet, hendes Parter at observeres. Erklærede hun lovlig er bleven stevnet til i Dag og flere tingdage her til Retten og altsaa byder Stevningen saaledes: - hvorefter Bache fremstillede Rasmus Christensen af Hammel som angaaende forstevnte Sag gjorde følgende Sandfærdig Forklaring, med saadan vished, som han med en uskad Samvittighed for Gud og med Ansvar, for alle som derpaa med Rette kunde have at tale, ville være gestendig. - Nemlig at han udi aaret 1761 efter gudelig paakaldelse og hans Venners Raad havde bedet en mand i Farre, nævnlig Rasmus Soldat og hans Hustru om deres datter Kirsten Rasmusdatter til ægte Hustru, hvilket hannem ey allene af Forældrene er bleven tilsagt, men endog af daværende Pige Kirsten Rasmusdatters samtykke saaledes at Trolovelsen den 17. Mai, samme Aar, udi mange Venners overværelse udi bemelte Farre blev holden, og da samme var tilende, U - tvungen og med god Villie, Fulgt hiem med Fæstemanden til Hammel, og fra den tid af, udi 7 uger levede med bemeldte Rasmus Christensen saa herlig og skikkelig, at hun endog blev Welsignet med Livets Frugt, er til megen beklagelse draget fra ham, da hun efter bemeldte 7 Uger, fik i Sinde at Rejse til en forlovelse i Farre, og hvorfor Fæstemanden til nævnte Rasmus Christensen med lejet Vogn, efter 2 Dages Forløb, da det i samme tid blev Regnvejr, ville have hende tilbage mens hvem saaledes nød udfald, at Fæstemøen Kirsten Rasmusdatter ikke engang ville tale med ham, ikke heller ville beqvemme sig paa anmodning af den, der kiørte Vognen, at tage hjem, men at Rasmus Christensen, derimod af hans Svigermoder maatte lade sig sige, Det han skulle kuns lade hans Fæstemø blive, nu hun var hos sine Kammerater, som han og maatte lade sig befalde med, og drog saa derpaa nu til Hammel, da til forberørte Kirsten Rasmusdatter endelig kom hjem igen om Mandag Aften, efter at Kreaturene var kommet i Byen, og blev saa atter hos hendes Fæstemand til næst paafølgende Syndag og imidlertid søgte Seng og Sæde /: dog ikke med lige Venlighed som tilforn :/ med ham, da hendes Moder fornævnte Syndag kom til Citanten, og sagde han skulle over til Farre at kiøbe noget Hø, som der var at bekomme til deres Kreaturer, hvilket han adlydede og følgede med Svigermoderen til Farre i hendes Hus, da Svigerfaderen Rasmus Soldat fulgtes med ham til Jens Jørgensen, som havde noget Hø paa et Eng - Skifte at sælge, men bekom det ikke, dog fulgtes de begge ud til Svigerforældrene Rasmus Soldate Hus, da Fæstemøens moder kom og flyede Fæstemanden Nøglen til Huset, som hendes Datter nu var kommen fra, fra Hammel havde leveret hende, med beretning at bemeldte Kirsten Rasmusdatter ej ville komme til bemeldte hendes Fæstemand mere, alligevel lovede Svigermoderen, at ville se hendes Datter overtalet at komme til hendes Fæstemand igen, hvorpå han, da saaledes maatte gaa tilbage til hans Hus igen og da han kom der og oplåse Døren, fandt han adskelligt, saasom hans salig Hustrus Gangklæder og andet at være borttaget, og hvorudi en Kvinde fra Farre som blev kaldet Skræder Konen og havde været i Skjul hans Naboes Kone - Thomas Vedhuggers Enke, medens han tillode sig at fulgtes med hans Svigermoder til Farre, havde assisteret Fæstemøen, med at udtage og bære, det af Fæstemandens hus, udtagne Tøy, til bemelte Farre, siden den tid har Fæstemøen Kirsten Rasmusdatter, ikke været hos sin Fæstemand Rasmus Christensen, endskøndthan baade med gode mæmd og egen Person, har søgt i hendes eget Hus og i Præsten Hr. Grønbæks Gaard i Røgen, did ham, de af ham var indkaldede, at vinde hende, for at følge hjem med ham til Hammel, medens ald saadan hans Færd og Omhyggelighed været forgæves, saa han ugerne, endnu beklager, med megen Vemodighed, denne hans horde Skæbne, som han haaber af Ved-

kommende dag at blive lettet, og hvortil dette skulle være en begyndelse.

Blach paa Kirsten Rasmusdatters Vegne, imodsagde den af Rasmus Christensen, nu gjorde angivelse og beskyldning og des aarsage producerede Cetanten til Bevis. -

Rasmus Christensen svarede at hvad han havde angivet, kunde han med Frælst Samvittighed Beedige.

Blach, i anledning og med held, allernådigst Lovens 1. Bogstav 14 Capitel, 5. Articel protesteredeimod den anbudne Sigtelses Ed, og Forvalter Backe derpaa fremstillede Søren Mondrup, Jens Jørgensen, Hans Sørensen og Niels Skomager alle af Hammel for hvem han begærede Eden af Lovbogen forelæst Retten fremkaldte nu meldte 4 Vidner dennem deres Ed blev forelæst og dennem til Sandheds udsigende formanet, hvorpå de med oprakte Fingre efter Loven, og lod saa sandt hjælpe Gud og hans hellige Ord, tilstod at ville vidne Sandhed udi denne Sag. Og hvorpå de af dem Bache blev tilspurgt 1: Om de ved, at Rasmus Christensen i Hammel udi Aaret 1761 havde begiort og bleven trolovet til Rasmus Soldats Datter Kirsten Rasmusdatter af Farre, samt hvorlænge hun efter trolovelsen havde været hos ham. Vidnerne savrede, at de ved til Visse, at Rasmus Soldats Datter Kirsten Rasmusdatter i Farre af Sognepræsten Hr. Grønbæk fra Røgind, og der udi anspurgte Aar, siden Vidnerne var med Fæstemanden til Trolovelsen, Widnerne vidste tilligemed, at Fæstemøen var hos hendes trolovede Fæstemand udi Hammel, udi nogle Uger, men egentlig hvormange vidste de ikke til visse. 2: Om vidnerne veed om de udi omvundne Tid havde levet Christelig og Kærlig tilsammen. Widnerne svarede, At i den tid Kirsten Rasmusdatter var hos hendes trolovede Fæstemand i Hammelhavde de ikke hørt eller ved andet end foranførte 2 Fæstefolkjo havde levet Christelig og Kiærlig med og hos hinanden. 3 : Om de ved hvorfor hun drog fra ham. Vidnerne svarede, At aarsagen dertil var dem ubekient.

4 : Om de da ikke ved, at hun har Avlet et Barn med ham, Vidnerne svarede, at de havde hørt, baade af Fæstemanden og Fæstemøen, at de havde Avlet et Barn sammen, i deres begyndte Egteskab, de ved og at hun har født et Barn i Farre efter at hun var draget fra hendes Fæste-

mand fra Hammel - 5 : Om vidnerne er bekendt med at Fæstemøen med sin undvigelse haver taget et og andet med sig af hendes Fæstemands Boe? - Vidnerne svarede at de havde hørt, af Fæsremøen skal have udtaget noget af hendes Fæstemands Boe og bragt sammen med sig til Farre, men hvad det var vidste de ikke. - 6 : Om de ved hvem der assisterede hende. - Vidnerne svarede at de havde hørt at en Kone fra Farre. Skrædder Konen kaldet, skulle havde hiulpet Fæstemøen at bære noget Tøj af fæstemandens Huus fra Hammel, men set sligt har de ikke. Vidnerne har tillige hørt at den omnævnte Skræder Kone skal have været i Hammel i den Tid han lovede sig til at følge med Kirsten rasmusdattes Moder til Farre for at købe Hø. - " : Tilspurgt om de ikke ved at Rasmus Christensen, til derefter, baade selv og med andre, have giort sig al umage, for at faa sin Trolovede Fæstemø til sig igen til Hammel. Vidnerne svarede, at de havde hort, at han baade selv nogle gange, og haft andre Godt Folk med sig for, at ville have overtalt hans Fæstemø Kirsten rasmusdatter at følge med sig eller komme til ham igen til Hammel udi hvilket erinde det ene Vidne Niels Skomager endog haver været med Fæstemanden, tillige med et af de andre Vidner, nemlig Hans Sørensen, men Fæstemøen haver ikke været at overtale dertil. -

8: Om vidnerne ved hvorledes Rasmus Christensen imidlertid hans Fæstemø til melte Kirsten Rasmusdatter havde været borte fra ham, har opført skikket og forholdt sig. Vidnerne svarede, at de ved og ey har hort andet, end jo Rasmus Christensen af Hammel, udi de Aaringer, hans Fæstemø haver endtholdt sig fra, haver boet Christelig og omstændig, baade for Gud og Mennesker. Og som Forvalter Bache ey haver flere Spørgsmaal til Vidnerne for denne Gang, med mindre dertil af Contra - Parten skulle give anledning at fremsætte, begierede han dem for Retten demiterede.

Bloch fandt ikke fornøden at contra quæstionere Vidnerne, allerhelst den passerede Udsagn, formenes ikke at være Kiesten Rasmusdatter til nogen slags Præjudice, siden Vidnerne ikke ved deres udsagn, om hvad Rasmus Christensen af sit hus skal være frakommen, efter sammes egen Beretning ikke paabinde Kirsten Rasmusdatter nogen overbevisning, og derfor overlod Vidnerne til Demittere.

Efter Parternes anførte Declarationer blev Vidnerne fra Rette demitte-

ret. Hvorefter Forvalter Bache fremlagde en Requisition til Kirsten Rasmusdatter i Farre, som han begiærede læst, paaskreven og acter tilført. Des og skede byder saaledes Folia.

Og da Bache havde fundet Omstændighederne udi Sagen af saadan Beskaffenhed at en Continutions Stevning endnu maatte behøves, begiæredes at han i denne saavel anden Henseende Sagen opsat til i Dag 3 uger.

Monsegnør Bloch som anmodet Forsvar for Kirsten Rasmusdatter, om han har noget imod at erindre. HvortilBloch svarede Nejj. Altsaa blev den af Hr Forvalter Bache begærte opsættelse, af Retten bevilget til i Dag 3 Uger, som er den 4. November førstkommende.

Nr. 18 Aar 1866

Jørgen Groth udi Borritsølund Kongelig Mayestæt Birkedommer udi Grevskabet Frisenborg og Fauerskov Birker giør witterlig at for mig lade andrage Forvalter Jørgen Bache på Frisenborg, som Forsvar for Rasmus Christensen Indsidder, hvorledes han skal væreaarsag ved lovlig Vidner at oplyse og bevise den formentlige ulovlige omgang som Kirsten Rasmusdatter af Farre udi Aaret 1761 mod bemeldte Rasmus Christensen som hendes Fæstemand ved undvigelse fra ham, item hvis hun udi den anledning kan have gjort sig skyldig udi at have forovet, og hvilket tilhaabe /: Da Formente Kirsten Rasmusdatter paa ergangne Requesition, ikke saaledes som modparten haver villet erklære sig :/ er bleven aarsag for Citanten at udtage dette Stævnemål hvorved tilmeldte Kirsten Rasmusdatter Farre med Forsvar for mig indkaldede i Retten at møde paa Grevskabet Frisenborg Birketing Tirsdagen den 14. October førstkommende med flere Ting og fægtedage efter Loven, Rasmus Christensens Deperetion over Factum med hvis der henhører at formenende Widneer og alle lovskikkede bevisligheder at anføre og fri produceret, kan betræffende Eders adfærd mod Eders Fæstemandsom hvis derefter kan være passeret et lovlig Tingsvidne agter at faa erhvervet, udi sagen at vidne blives under Lovens Faldsmaal indkaldt Søren Mundrup, Jens Jørgensen, Hans Sørensen og Niels Skomager allé af Hammel, som til fornævnte Ting og Tider haver at møde Eders Sandheds Widne i Denne Sag at udsige og forklare, og herom aldt efter Loven og de kongelige

Forordninger skal blive handlet til bekræftelse under min Forsægling.

Borritsølund den 23. September 1766 Jørgen Groth

At vi underskrevne Christen Andersen og Jens Rasmussen begge af Woldbye lovlig haver forkyndet med henvisning for Kirsten Rasmusdatter hon hendes Fader Rasmus Soldat i Farre og hos leverede hende Copie af Stevningen, som hun lovede at være os gestændig. Sommeledes havde vi forkyndt det bemelte Stevning for alle de indstevnte Widner ved deres Bopæl som lovede at tilstaae os forkyndelsen, det er det vi hermed bevidner. Saa sandt hilpe os Gud ig hans Hellige ord.

Woldbye d. 23. September 1766

Christen Pedersen - Jens Rasmussen

Nr. 20 Aar 1766

Fra Forvalter Christian Jorgen Bache paa Frisenborg, som Forsvar for Rasmus Christensen Skræder udi Hammel udsender efterskrevne dannemænd nemlig Jens Rasmussen og Christen Pedersen af Woldbye til Kirsten Rasmusdatter udi Farre opholdende sig hos hendes Fader Rasmus Soldat sammesteds. som herpaa enten skriftlig eller mundtlig haver at fordre bemelte Kirsten rasmusdatters rene svar og fuldkommen Erklæring paa efterskrevne Poster: - 1. Om Kirsten Rasmusdatter uden videre Lovmaal og anden aftvungen omgang straxen vil begive sig til hendes Trolovede Fæstemand Rasmus Christensen udi Hammel, og til hannem indføre alt hvis hun af hans bohave, ved hendes undvigelse i aaret 1761, formentlig uberettiget skal have taget med sig. og den efter at vise saadan opførsel /: når de først har holdt Bryllup som hun haver at nevne tiden og stedet til :/Som han komme overens med den Bestræbelse og omhu, hvilken en Ægtefælle er den anden bleveb pligtig - 2. Om Kirsten Rasmusdatter udi andet Fald og ved uventet modsigelse, vil benævne af hvad aarsag hun hendes Trolovede Fæstemand haver undviget, og om hun ikke ved og er overbevist, at hun ved samme haver auflet et Barn, som hun efter sin undvigelse haver født til verden. - 3. Om hun godvillig vil tilstaa utvunget at have iværksat de anstalter som haver anlediget hendes Fæstemand til at æske denne hendes Erklæring eller hvad hun derimod haver at erindre.

Frijsenborg den 8. September 1766 C. J. Bache

Paa denne Requisition, som mig i Dag ved indbemeldte tvende Mænd er ankyndiget, bliver herved min allerydmydigst og skyldigs besvaring. At jeg vel for 5 aar siden er bleven trolovet til Rasmus Christensen af Hammel, men er dertil, imod min Villie og Samtykke, tvungen af mine Forældre, og som jeg af lang Prøve ey har kundet fatte ringeste Kierlighed for ham, saa har jeg ey set, at dette tvungne Ægteskab var ham eller mig tient, eller blev fuldbyrdet, iiog vi paa begge sider styrtet i yderste elendighed, men heller udvalte at leve for mig selv til vider. Ellers har jeg aldeles ikke fra vent samme det ringeste af hans bohave, eller frataget ham noget, men han givet mig lidet lintøy, som gives igien kan blive til tienste, og med Betaling erlagt.

Farre den 9. September 1766 Kirsten Rasmusdatter

At det er det svar som Kirsten Rasmusdatter af Farre paa et andet Copie gav os den 9. September 1766. Da vi med denne Requisition var hos hende, det tilstaar vi : Saa sandt hielpe os Gud og hans hellige Ord.

Woldbye den 13. October 1766

Christen Pedersen - Jens Rasmussen

Frisenborg Birks Tingdagen den 4. November 1766

For Retten mødte Forvalter Bache fra Frisenborg, udi Sagen for Rasmus Christensen udi Hammel contra hans Fæstemø Kirsten Rasmusdatter udi Farre, som til i Dag er opsatte, og tilkiendegav hvorledes han, formedelst de af Høye Herskabet har anbefalede Forretninger, ikke havde faaet Tiid at udtage den agtede Continuations Stevning, maatte endnu bebiære i samme Henseende Sagen udsat i 3 uger. - Paa den indstente Kirsten Rasmusdatters Vegn, var atter efter hendes Øvrigheds forlangende mødt Michel Blach af Farre, hendes Parter at observere og som Citantens Stevnemaal, endnu har sit løb, Kunde Blach ikke finde Contra Parten til nogen Fordel den forlangte Opsættelse at contradicere allene Beklagende, da Kirsten Rasmusdatter derudover aarsagende Udgifter hvis paavirke til sin Tid Reserveres. Retten efter Citantens begiæring tillod den af ham begiærte opsættelse, i henseende til hvis af ham er

fremsat, siden Contra Parten ikke Disputteres samme, og altsaa blev sagen endvidere opsat til i Dag 3 uger, som er den 25. November førstkommende.

Frisenborg Birks Tingdagen den 25. November 1766

Hvor da mødte for retten Forvalter Bache fra Frisenborg og fremlagde en her af Retten udtagne Contiunations Stevning af Dato 10. November sidst udi Sagen contra Kirsten Rasmusdatter af Farre, som han med dens lovlige Forkyndelse Paaskrift begærede læst og Acten tilført, men før end sligt skede blev indstevnede Kirsten rasmussen af Farre med Forsvar af Retten 3 gange lydelig paaraabt om hun eller nogen paa hendes vegne er tilstede son moget imod Stevningens lovlige Forkyndelse haver at erindre, men da ingen efter saadan Rettens 3. hende lydelig paaraabt indfandt sig, blev Stevningen af Retten antaget, læst og Acten tilføres lydende folia. - Hvorefter Bache fremlagde et til Velærværdige Hr. Grønbæk i Røgind ergangne Skrivelse af Dato 29. August 1766, samt velbemelte Hr. Grønbæks svar af samme Dato, hvilke begge med behørig Stemplet Papir belagde Documenter, efter begjæring blev læst, paaskreven og Acten tilføres lydende folia - og endvidere Sogne Præsten for Hammel etc. Menigheder Hr. Jens Lassen Høgh med behørig stemplet Papir belagt Attest af Dato 3. November 1766, der ligeledes blev lagt og Acten tilføres folia - Siden Forvalter Bache dog havde i Sinde i Dag imellem den indstevnte Kirsten Rasmusdatter og Cetanten Rasmus Christensen at ville forhørt deres Declaration efter Sagens beskaffenhed. Saa dog siden den instevnte Kirsten Rasmusdatte saa er det selv som ved Forsvar for des tilstede lod Bache det ved det allerede passerede beroe uden videre i dette Tings Widne at berøre, men Reserverede sligt uden videre fornødne Sags Drift til sin Tid Og Sted, og imidlertid til behørig Afbetiening bedierende det passerede i Tings Vidne som sluttet og beskreven meddelt. - Retten paaberaabte den indstevnte Kirsten Rasmusdatter af Farre med Forsvar om hun eller nogen paa hendes Vegne er tilstæde som noget imod Hr. Forvalter Bache paa Rasmus Christensens Vegne af Hammel i Dag eller tilforn her ved Retten anbragte og fremlagde Widne eller det begierte Tings Vidners sentning haver at erindre. Men da ingen i saa snaade melte sig efter 3. Sende paaberaabt, saa blev Citanten tilstaaet, det passerede Tings Vidne sluttet og sig i lovlig Form

beskrevne meddelt.

Nr 19 Aar 1766

At Rasmus Skrædder her af Hammel har i den Tid han har været Enkemand, ført et stille, ærbar og en chresten velanstændig liv og levnet, saa at intes mig vitterligt, aabenbare, lasteværdigt eller usømmelig i nogen maade ham kand forkastes, bliver herved efter begjæring Sandfærdig attesteret af: J, L. Høeg

Hammel d. 3. November 1766

Bilag og korrektur til en beskrivelse af Jørgen Greisen til Løvskovlund i Farre,

Forfattet af Salomon J.Frifeldt.

Ugebladet "Landet". Skrevet af Martin Fisker.

Jørgen Greisen var,ifølge hvad min bedstefar, Peder Greisen Pedersen af Farre Hede, har fortalt mig, født i Tinning og var i sine unge dage kusk hos greven på Frijsenborg; at han har været en dygtig kusk og sit herskab tilmåde, er der ingen tvivl om. Når greven havde gæster, viste han med stolthed, hvorledes hans kusk, altså Jørgen Greisen, smukt kunne skrive et 8-tal med karetens hjulspor i slotspladsens grus. Han var med i Napolionskrigene fra 1807-1815. Det er muligt, at han har været soldat fra 1801-1815, som Frifeldt beretter, men Danmark blev først partner i Napolionskrigene 1808 og Jørgen Greisen var ikke hjemme i 8 år.

Jørgen Greisen var blandt de hjælpetropper, der lå nede omkring Hamborg og, som under folkeslaget ved Leipsig i 1812, rykkede fem til Brandenburg, i nærheden af Berlin, uden at opnå at deltage i slaget ved Leipsig.

I 1814 stod der 2 slag mod forenede svenske, russiske og tyske tropper, et ved Borhoved nær Lübeck og et ved Sehsted, nær Rendsburg: her var alle derværende danske tropper, altså også Jørgen Greisen, med. Efter Napoleons nederlag ved Waterloo i Belgien 1815, blev de danske tropper sendt som besættelseshær til Nordfrankrig, også der, var Jørgen Greisen med.

Min bedstefar, P. Greisen, fortalte ofte træk fra den tid. P. Greisen var født 1816, og hvad han fortalte mig om Napolionskrigene, er altså kun overlevering fra faderen, Jørgen Greisen, men han har sikkert været en stor beundrer af Napolion, noget han ikke har kunnet tilegne sig ved historiegranskning. Derfra stammer sikkert også min tidlige trang til at studere Napoliong historie.

Jørgen Greisen var født i Tinning og har sikkert i hele sin ungdom, indtil

han måtte springe soldat, været i tjeneste på Frijsenborg.

Han var gift før han drog i krig, men hverken bedstefar, P. Greisen eller bedstemor, Mariane, har nogensinde omtalt hende i mit påhør. Frifeldt beretter, at hun var en gårdmandsdatter fra Farre, og det er muligt, at det passer, men at hun blev bortvist fra hjemmet, på grund af giftermålet, er sikkert Frifelsts frie digtning. Eftervirkning fra Stavnbåndet var jo endnu langtfra udslettede.

Efter sin hjemkomst fra krigen, har han sikkert nydt godt af grevens begunstigelser, da han på fordelagtige vilkår fik anvist en forfalden ejendom i Farre Hede. Der var over 100 Tdr land, som kun pletvis var opdyrket, og i hans første tid strejfede ulve omkring i Skørring skov og på de vidtstrakte heder. Husene lå lidt vest for den nuværende Løvskovlund, og den sidste rest af disse blev brugt til gårdsmedie, indtil julestormen i 1902 jævnede det hele med jorden.

De bygninger, jeg kendte i 1902, var sikkert bygget i 1840erne, altså må Jørgen Greisen have bygget dem, og de solidt bygget og med skifertag. Stuehuset var efter den tids målestol, nærmest herskabelig.

Hvorledes Jørgen Greisens rige livsgerning har formet sig i enkeltheder, kendes ikke, men resultaterne kendes den dag i dag. Efter Statsbankerotten i 1814, fulgte de fattige tider fra 1818 til 1838. I dette tidsrum har hen formodentlig udført arbejdet med opdyrkning af hedearealerne. Fra 1838 og op gennem 1840erne var der endog gode tider for landbruget og med den fuldendte opdyrkning, stod han rede til han rede til at udnytte de gode tider og blev derved i stand til at bygge en helt ny gård

Jørgen Greisen havde 3 børn. Den ældste Thomas, blev født efter at han var draget i krig. Drengen var således 7-8 år, inden han så ham første gang. Min bedstefar, P. Greisen var født i 1816, og så var der en datter, som må have været den yngste og som var gift med en gårdmand i Sall, han hed Ronnimus, han døde først i dette århundrede, 1900 tallet, meget gammel, jeg så ham kun en enkelt gang, da var han meget affældig.

Thomas arvede, som ældste søn, gården Løvskovlund, men P. Greisen fik en hedelod på ca. 40 tdr. land, hvoraf en del dog udgjorde et hedehusmandssted, der blev købt og tillagt et tildels lyngbegroet areal fra

Løvskovlund. Til den arvedeling knyttede sig en familiestrid, som min bedstefar og bedstemor ofte talte om, men som jeg, som 9-årig dreng, alligevel ikke kunne få rede på.

Thomas Greisen var med i krigen 1848-50, det var p. Greisen ikke. Grunden kendes ikke. Thomas Greisen døde 1897 eller 1898, jeg var ned min far ved hans dødsleje og billedet ag dette besøg, står endnu lyslevende for mig. Jeg ser ham endnu, som han sad op i sin himmelseng, med ansigtet aparte belyst af tællelyset og med lange, kridhvide Polkahår hængende ned af skuldrene. Jeg stirrede hele tiden på ham, fordi jeg troede, at han skulle dø, mens vi var der og jeg ventede spændt på, at Gud Fader skulle strække sine arme ned fra Himmelsengen og tage ham op til sig.

Thomas, eller Tammes, som han blev kaldt, var gift tre gange , og der var mange børn i alle ægteskaber. Den sidste kone hed Ann Tamesta, og hun døde en halv snes år senere. Hun kom en del sammen med min bedstemor, men venskabet var vist ikke allerbedst- sikkert hidrørende fra historien med arveskiftet.

Jørgen Greisens to sønner, Thomas og Peder, hvoraf Peder altså blev vor bedstefar, var begge middelmådige landmænd. Ved år 1900 var Løvskovlund en forsømt gård; blandt andet husker jeg, at svinene gik ude hele vinteren og nærmest lignede vildsvin.

P. Greisen blev gift med Mariane Fisker fra Langagergård i Foldby, vistnok i 1850. De holdt guldbryllup 1900 eller 1901. P. Greisen tjente som skytte 8 år af sin ungdom på Frijsenborg og det ligger nær at tænke, at han fandt sin hjertenskær på sine patruljeture, da Langagergård ligger umiddelbart op mod de stoer Frijsenborgskove. Han var jæger og vedblev at være det alle sine dage. Ejendommen, de som nævnt fik, var dengang på 40 tdr. land, men landbruget drev de aldrig vidt, dog blev de lyngarealer, der var tilbage, brækket, men det var først, da de 5 sønner voksede op og kunne gøre arbejdet.

Når høsten var i hus, tog P. Greisen bøssen på nakken, og lod sig ofte ikke se hjemme før ved juletid. Han gik da store dele af Jylland rundt, fra den ene jagtkammerat til den anden, fik nu og da en skilling på lom-

men, ved at sælge jagtbytte; ellers fik han sit underhold hos jagtkammeraterne, drak kaffepuncher og fortalte historier, hvoraf mange hidrørte fra fåderen, Jørgen Greisen, i hvert fald gjaldt det alle dem fra Napoleonstiden. I 1880, da vi fik dårlige tider, kørte de fast økonomisk, skønt bedstemor, der et enestående arbejdsmenneske, gjorde hvad hun kunne, for at holde det gående. De afstod da ejendommen til deres ældste søn Jørgen Greisen, der ellers var udlært smed og havde været på Ask højskole. De nød deres aftægt i det gamle, oprindelige Våningshus; bedstemor måtte dog op i sin høje alderdom, udføre arbejdet som husholderske for sønnen, da han ofte skiftede husberstyrerinde, han havde dem ikke længe af gangen.

Her skal sluttes med enkelte træk om bedsteforældrene, som jeg husker dem fra mit ophold hos dem i 1902.

Jeg delte soveværelse med bedstefar i det brøstfældige aftægtshus. Jeg havde et gammelt dejtrug til seng og når jeg lå der, kunne jeg gennem utætheder i det gamle bindingsværk, se ud i det fri. Under snefog kunne der om morgenen ligge antydning af sne på min dyne. Koldt var der dog ikke, da der blev fyret i den gamle bilæggerovn, også om natten.

P. Greisen var allerede dengang noget alderdomssvækket, dog ikke mere, end at han kunne skildre sine ungdomsoplevelser så levende, at jeg endnu husker dem i enkeltheder. Han kunne foretage sig de mærkeligste ting og bedstemor satte mig til at passe på ham. Da ingen andre ville høre på hans historier, så skulle jeg og hans livs største oplevelse var, at mens han var skytte på Frijsenborg, blev han sendt til Augustenborg for at hente et kobbel af de kendte Augustenborg støvere.

Sognepræsten kom på besøg et par gange, mens jeg var der. Han anmeldte sit besøg pr. brev nogle dage i forvejen, og der blev stor opstandelse. Bedstemor havde et stort arbejde med at lære bedstefar, hvordan havde at forholde sig, når præsten kom, og hvad der skulle tales om. Bedstefar havde den vane at sige "Minsel" -min sjæl – til hvert andet ord, og det forbød bedstemor ham at sige i præstens påhør, men så snart præsten var inden døre, havde han glemt alt om dette, og han fik løst op for historieposen og sagde Minsel til hvert andet ord. Præsten var lutter ører, men bedstemor sad på den anden side og gav bedstefar det ene

kraftige puf efter andet, men slå ham ud kunne hun ikke. Jeg morede mig, og det gjorde præsten sikkert også.

Bedstefar var dengang for skrøbelig til at gå på jagt, men ud med bøssen ville han. Bedstemor forhindrede, at han fik skud i bøssen. Når han gik sine ture med den tomme bøsse, skulle jeg følge ham, og når en hare eller agerhøne lettede, kastede han bøssen til kinden, og når så bøssen klikkede, bandede han grummeligen.

Salomon J. Frifeldt har ladet sin digteriske fantasi få frie løb og mindre hæftet sig ved de historiske fakta. Han har ikke haft kendskab til, at Jørgen Sørensen i høj grad havde grevens bevågenhed. Min bedstefar fortalte i 1902 mange træk, som bekræfter dette.

Jørgen Sørensen var kusk hos greven på Frijsenborg i 8 år, og det var greven der skænkede ham jorden, han købte den ikke. Jorden var lynghede med opdyrkede pletter. Danmark havde i 1815 en besættelseshær i Frankrig, det bærer frugtplantagen og stuehuset vidnesbyrd om.

" Løvskovlund "

Stuehuset er bygget i 1844, umiddelbart før Jørgen Sørensen afstod gården til ældste søn, Thomas Greisen, 40 tdr. land blev da frastykket og i 1851 sammen med en lille hedeejendom, og det fik den næstældste søn, Peder, der da blev gift med Mariane Fisker. Hun var fra Langager i Foldby, et lille indsiddersted. Han var skytte på Frijsenborg i 8 år og da Foldby lå op mod Frijsenborgskoven, kom de til at kende hinanden.

Jørgen Sørensen Greisens søn, Peder, der var min bedstefar påstod, at han ikke var hjemme i 8 år. Beviset herfor er, at der er 8 år mellem hans to sønner, Tomas og Peder. Havde han været hjemme hvert år, ville der ikke have været så langt imellem dem.

Noget af denne beretning er en skrøne.

Da Niels var tyve år blev han indkaldt til militæret. I tre år tjente han som en af kongens livvagter. Seks livvagter blev bestilt til at følge Kongens vogn. De bar kunstfærdige uniformer og red tre på hver side af vognen. Det var mens han var i tjeneste at hans kæreste døde.

Da Niels vendte tilbage fra Kongens tjeneste i 1858 sluttede han sig til mormonerne gennem Erastus Snow der flittigt arbejdede som missionær i Danmark på den tid. Niels blev døbt den 7 januar 1858. Hans søster, Ellen Kirstine sluttede sig også til kirken.

De to forlod Danmark sammen med en gruppe af omvendte for at sejle til USA og til Zion i 1859. Det tog dem fem dage at krydse Nordsøen til Liverpool, England. Det var en meget ubehagelig tur. Skibet var overfyldt så de måtte sidde på kasser og [illegible] senge blev redt på gulvet.

Niels og hans søster rejste over Atlanten til havnen i New York ombord på "Tappscott". De var i Nielsen Kompagniet med Gould som ansvarshavende. Den fem uger lange rejse ombord på det ikke særligt luksuriøse skib blev beskrevet som "meget ubehagelig". Emigranternes forhold under dæk var meget ringe. Gruppen ankom til New York i maj 1859. Seksten par var blevet gift på det tidspunkt, nogle af dem med folk de ikke havde set før de gik ombord på skibet.

De blev ikke længe i New York men arrangerede hurtigt en togrejse til Chicago hvortil de ankom omkring midnatstid. De havde travlt med at forlade Chicago fordi de frygtede at blive overfaldet. Det var nemlig i staten Illinois at Profeten Joseph Smith var blevet myrdet. Deres første stop var Iowa City, så videre til vinterkvarteret i Nebraska. Det var her togrejsen endte og stedet hvor de skulle arrangere den videre tur til Utah. Den hårde del af rejsen var foran dem.

Forberedelserne til rejsen over sletterne varede tre uger. Niels og hans søster var så heldige at [illegible] navde råd til en vogn. Trods det sluttede de sig til en gruppe af trækvogne.

Da de startede rejsen kom en af vognene bagud, og snart var den så meget bagefter at de forreste frygtede for passagernes sikkerhed. Det blev besluttet at en eller anden skulle gå tilbage for at hjælpe gruppen. Niels meldte sig frivilligt. Trækvognsfamilien var Hr og Fru Larsen med

Udviklingen skolerne - Almue - undervisning skoler.

Skrevet af: Johan Otto Johansen, sidste lærer i Røgen.

Degne:

Præstens hjælper, antaget og godkendt af bispen, er formodentlig den ældste form, hvor man lagde størst vægt på religions-læsning og udenadslære.

Undervisningen skulle forgå i kirken. Ungdommen skulle møde, når der var ringet 1. gang, og her skulle degnen undervise dem.

I oplandsbyerne skulle degnen undervise én gang om måneden, når vejret var godt.

Løbedegne:

d.v.s. latinskoleelever (diciple), der trængte til at tjene lidt penge

Undervisningsformen blev aldrig populær.

1721 - Frederik den Fjerde fik bygget 240 Rytterskoler, fordelt ud over landet. Lønnen til underviserne blev fastsat, lidt kontanter, men mest naturalier, fri for skatter og afgifter.

1739 - 23. januar påbød Kristian den Sjette, at alle degne skulle holde skole, og i de sogne, hvor der ikke var degneskoler, skulle der bygges skoler, som skulle betjenes af skoleholdere, som var ueksaminerede folk, det bedste man kunne finde, tildels oplært af præsterne.

Forordningen indeholdt også bestemmelser om undervisning, løn, skolestuernes indretning og kaldsretten til disse embeder. Loven mødte stærk modstand, og kun få steder blev den ført ud i livet.

I sidste halvdel af 1800-tallet blev man klar over, at forholdene var uforsvarlige.

1789 - nedsattes: Den store skolekommision: Kommisionen for de dan

ske skolers bedre indretning.

Kommisionen bestod i 25 år, fik oprettet det første lærerseminarium og gav forslag til til skolelovene af 1814.

1799 - fremkom forslag til lov for almueskolen på landet. Dette forslag satte undervisningens mål meget højt.

Undervisningen skulle omfatte følgende fag: læsning, skrivning, regning, religion, historie og naturhistorie, geografi, fysik, astronomi, geometri, lovkundskab og musik i købstæderne, og desuden tysk. Pigerne skulle lære havebrug og drengene agerbrug.

Disse dristige planer fra 1799 blev aldrig ført ud i livet. Tiderne blev dårlige og kravene måtte nedsættes.- Napolionskrigene- Statsbankerot.-

1814 - den 29. juli udkom så: **Den danske folkeskoles grundlov:** "7 års skolepligt for alle børn".

Nu var fagene skåret ned til at omfatte: religion, skrivning, regning, og læsning, desuden et kort begreb om historie og geografi. Gymnastik skulle udøves på sandbelagt plads og der skulle gives nogen undervisning i svømning.

1739 - Sædedegne og degnelæsning blev lovfæstet.

Degnelæsning havde været kendt siden 1550, indført på Sjælland af Peder Palladius, biskop og superintendant for indførelse af Luthers lære.

P. Palladius skrev: „Som sognepræsten lærer og underviser de gamle, så bør og sognedegnen lære og undervise de unge.

Når det om søndagen har ringet første gang, da skal degnen klemte 15-16 klemt, og skulle de vide, at det klemter til børnelærdom.

Ungdommen skal da komme til kirke og sætte sig i de øverste stole, og degnen skal stå imellem dem og lære børnelærdom, med lyst og lempe, eftersom den degnebog, der blev prentet i København, udviser."

Men til dem, der ikke bor i kirkebyen, skal degnen komme mindst en gang om måneden, når det er dejligt vejr, en søndag eftermiddag- og

børnene kunne komme af huse. Dette gjaldt de ældste børn over 12 år.

Denne undervisning var en forløber for konfirmationen, der først blev indført i 1736.

Efter 1739 skulle degne fungere som skoleholdere og i alle sogne skulle oprettes skolelokaler og ansættes skoleholdere,- d-v-s. også undervisning i læsning, regning og skrivning.

Røgen skoles historie eller måske mere rigtigt:

Skoleundervisningen i Røgen sogn.

Ifølge lov af 1739, skulle degne undervise børnene, og i sogne, hvor der ikke var degne, skulle der oprettes skolelokaler og ansættes en skoleholder, det bedste man kunne få.

Loven vakte stor modstand, og kun få steder blev den ført ud i livet

Efter de oplysninger vi har, ser det ud til, at Røgen-Sporup sogne har været blandt de lovlydige, idet vi har fundet beviser for, at undervisningen var i gang sidst i 1800-tallet.

Her var undervisningen kædet sammen med degneembedet, og degnen var ansat af biskoppen.

Man må med rette antage, at der her er tale om et Sædedegne embede- sandsynligvis en gård- da de nævnte aftægtsforpligtelser er så omfattende, at de ikke på anden vis ville kunne udredes.

Dokumenteret: Morten Lund: Degn og skoleholder for Røgen og Sporup menigheder anmoder, ca. 1790, Århusbispen, om afløsning, da hans helbred er dårligt

1794 kaldes og beskikkes Terkel Nielsen, der i 11 år har været skoleholder, de sidste 5 år i Grølsted,til sognedegn for Røgen-Sporup menigheder og skoleholder i Røgen.

Med embedet følger aftægtsforpligtelser overfor forgængeren, Morten Lund: "Husly, kost, lidt kontanter og en hæderlig begravelse".

Morten Lund dør 1795, 77 år gammel.

Folketællingslisten 1801 beretter: "Sognedegn Terchild Nielsen har en søn på 14 år, Therchild Therchildsen, (Århus bispegård 1812: stavede som anført.)

Terkel Nielsen beder om afløsning og bispen ansætter sønnen Terkel Terkelsen, der i nogen tid har forestået bemeldte. Ansatte er ca. 25 år.

dette ansættelsesbrev bruges benævnelsen kirkesanger og skolelærer

Denne benævnelse anvendes efter 1814- den nye skolelov, dog fortrinsvis om eksaminerede folk. Det varede en del år, før man havde lærere nok til de mange ny-oprettede skoler, som loven krævede.

I ansættelsesbrevet til Terkel Terkelsen, fremhæves pligten til at undervise ungdommen i kristendom, skrivning, regning samt pligten til at overholde aftægtskontrakten.

Det pålægges sognepræsten, Paludan, at oplæse udnævnelsen i begge kirker førstkommende søndag 27. november 1812 Birch

Følgende oplysninger bygges på folketællingslister:

1834:

Terkel Terkelsen, skolelærer og degn, gift med Inger Marie Thøgersdatter.

6 børn, den yngste 1 år.

1845:

Enke Inger Marie Thøgersdatter, 3 børn hjemme, lever af sin pension.

Under samme tag Christen Høst Ring, ugift, lærer og kirkesanger, stammer fra Hørning ved Randers.

1860:

Embedet i Røgen er under vakance, hvorfor folketællinglisten er underskrevet af Thiesen- lærer i Farre by, Sporup sogn.

Fra 1840 til 1860 er det meget småt med konkrete oplysninger om Røgen skole.

Der melder sig flere ubesvarede spørgsmål:

Bl.a., hvor var degneboligen, der også havde plads til aftægtsfolk?

Er det muligt, at det er samme plads, matr. Nr. 96, der nu kaldes "hovedskolen".

De ældre i sognet fortæller, at Kammergården har ligget her, indtil bygningerne blev ødelagt af brand. Kammergården har matr. Nr. 9 a.

Endvidere fik vi i 1972 bekræftet, at matr. Nr. 9 b 1853 ved skøde, var skænket til nogle mænd i Røgen af grev Frijs.

Til matr. Nr. 9 b, hørte nogle tdr. land: foruden skolegrunden, den trekant, hvor det nuværende forsamlingshus ligger, plus nogle tdr. land ved Røgen Hedevej. Denne skolejord blev på er tidspunkt købt af Kammer og lagt ind under gården, på den betingelse, at Kammer skulle afstå jord et andet sted, til et husmandsbrug. Derved opstod ejendommen "Lasselyst", måske et kælenavn, den hvide ejendom på Røgen Hedevej.

Ca. 1860 blev skolestuen bygget til, her er 1 1/2 stens mur, mod det øvrige 1/1 stens kompakt mur. Vinduerne i den østlige ende er ældre og skillevæggene af ubrændt sten. Formodentlig er tagkonstruktionen fornyet med kraftigt „tihugget" tømmer, tækket med spåner og tagpap, der senere er overdækket med flade eternitskifferplader.

1862:

Herfra findes den første eksamensprotokol med karakterer. Bogen er opbevaret på Lokalhistorisk arkiv i Hammel.

Protokollen over lærerpersonale er hidtil ikke kommet frem

1870:

Embedet er vackant. Folketællingslisten er underskrevet af H.H. Lassen

H.H. Lassen har jeg ikke kunnet finde mere om, men 1872 ansættes

Niels Oskar Lassen, søn af lære Lassen,Toustrup Rytterskole, som lærer og kirkesanger i Røgen. Lassen bliver i embedet til 1915 og undervisningen er således inde i en stabil periode, selvom der i ca. 10 år bliver forsøgt med en Grundtvigsk friskole, først som højskole, piger om sommeren og karle om vinteren. Tislutningen er for lille og skole videreføres som børneskole, indtil Forskolen, Toustrupvej 5, blev bygget, ca. 1909.

Tiden fra 1915-1921 var noget urolig. Læreren hed Elkjær, men på grund af Verdenskrigen, var han en del af tiden indkaldt til "Sikringsstyrken".

1921-1957: Igen en rolig periode, hvor embedet blev betjent af lærer Harald Hansen.

Efter 1957: Uroen, de hurtige skift, må nok væsentlig tilskrives den megen strid om centralisering, der gang på gang blev udskudt.

Her anføres navnene, men ikke nøjagtig tidspunkt, i alt 8 år:

Lærer Schmidt ca. 2-3 år

Lærer Knud Hansen ca. 1 år

Lærer Søndergård 2-3 år.

de ledige perioder vikarierede lærer Højer, Toustrup Mark skole

1. december overtog undertegnede, Johan Otto Johansen, embedet og blev her til skolen i 1972 blev lukket, på grund af centralisering og kommunesammenlægning.

Storkommune? Ja , ak og ve!

"Kulbjergskolen" blev planlagt som dækkende Røgen-Sporup-Svenstrup og måske dele af Voldby.

Skolen blev påbegyndt, men stoppet. 2 dyre år senere blev Skovvangsskolen bygget. En dyr beslutning, prisen var steget til det dobbelte og man manglede stadigvæk lokaler.

Ca. 5 år senere blev Søndervangskolen bygget. Nu var byggepriserne

igen mere end fordoblet

Set i bakspejlet

"Hvor var de dog kortsynede."

Nå! Tilbage til Røgen skolevæsen. På et tidspunkt, før jeg kom til Røgen, var man blevet enige om en forbedring af undervisningen i hele den daværende kommune.

Ved at ansætte en lærer mere og leje et lokale i Farre forsamlingshus, kunne man tilbyde 7. Kl. årgangsdelt undervisning.

Ved hjælp af Mads Hansens 17 personers bus, kunne man flytte en hel klasse, efter behov. I Røgen var der etableret sløjdlokale.

Det lyder indviklet, men det fungerede godt.

1972:

Skovvangskolen i Hammel stod færdig. 5 oplandsskoler blev lukket, børn og lærere flyttet til Hammel.

Angående lærerne, blev der truffet særaftaler med en passende godtgørelse for tab af boligret og ledertillæg.

Røgen skole blev lukket og stillet til salg

For mig blev det til 3 år på Skovvangskolen i Hammel, benævnt overlærer.

Som erstatning for tabt tjenestebolig og lederstilling, fik jeg bevilget køb af den gamle skole til vurderingspris, mod at kommunen beholdt sportspladsen, 1.200 m^2.

Der var 10 minutter til at sige ja eller nej til den handel

Den gamle bygning var stadig misligeholdt, selv om der var foretaget nogle forbedringer i de 7 år, der var gået. Den østre gavl var så revnet og skæv, at forgængerne ikke havde turdet bruge gavlværelset på loftet, men vi ønskede at bevare bygningerne i samme stil, med grundig vedligeholdelse.

Den vestre gavl var sort, asfalteret, da vi kom til Røgen. Kommunen lod den male hvid. Vi ved, at børnene i Lassens tid, havde indgang fra haven. Et gammelt avisudklip bekræfter dette. Den nuværende skoleindgang var oprindelig lærerens kontor.

Ændringen kan fastsættes til 1915-1920. Formodentlig har man samtidig håndvask og drikkevand indlagt. Før den til, var børnenes adgang til vand, et dræningsrør med vand fra et væld i smedens baghave.

Afrunding!

Denne beretning om Røgen gl. skole, har jeg forsøgt at fremstille så nær virkeligheden som muligt.

Jeg har forgæves forsøgt at finde den første degnebolig. De forpligtelser, der fulgte med embedet, var så store, at man fristes til at tro, boligen har været en gård.

Røgen Forskole er bygget og taget i brug ca. 1909. Den har sin egen historie, og her er alle protokoller bevarede og afleveret til Lokalhistorisk arkiv i Hammel.

Det har hidtil været mig en gåde, at Røgen var så længe om at få skoleforholdene bragt i lovmæssig orden efter Skoleloven 1814.

Ved en tilfældighed, kom jeg for nylig i besiddelse af en historiebog, der grundig behandler de kaotisk økonomiske forhold, der herskede i mere end 20 år efter Statsbankerotten 1813.

Disse oplysninger forklarer problemerne.

Johan Otto Johansen

Nedskrevet i Gjern 1999

Mormonerne fra Damagergård i Farre

Skrevet af N.P.Nielsen

En dag i juni blev jeg kontaktet af Per Pedersen i Sporup som havde en amerikaner hos sig. Det var Steven Aagard fra Larimie Wyoming, som søgte slægtninge her i Farre. Han fortalte at hans tipoldefar var Jens Pedersen Agård, som var blevet mormon og var rejst fra Farre i 1860.

Jeg vidste at min tipoldemor Johanne Pedersdatter var en Ågård, gift med Jørgen Grejsen, Løvskovslund. De viste sig at være søskende. I arkivet kunne jeg vise ham navnene på hans forfædre og kort over byen med Damagergård mat. 8. Han blev meget begejstret og tilbød at sende sin slægtsbog. Den modtog jeg i september. Den indeholdt blandt andet beretningen om Jens Pedersen Aagard, hans kone, Maren Andersdatter og de fire børn som rejste med. De fire er: Niels Jensen Aagard, Ellen Kjerstine Jensen Aagard, Birthe Marie Jensen Aagard og Anders (Andrew) Jensen Aagard.

De er som følger oversat ordret og i fuld længde da det er de første udvandrerberetninger vi har her fra Farre.

Jens Pedersen Aagard

Jens Pedersen Aagard blev født i Sporup, Århus, Danmark d. 25. september 1791 som søn af Peder Jensen Aagård og Maren Pedersdatter (Pedersen).

Hans familie var fæstere af jord nær åen og derfor kendtes de ved navnet "Ågård".

Fordi så mange mennesker havde de samme navne, var der brug for et kendenavn som for eksempel et sted, job, etc. Gård betyder en samling af land drevet af den/de samme personer og "Aa" betyder Å og Ågård betyder gård ved åen.

Navnet var oprindeligt stavet Aagaard, og havde været i familien i gene-

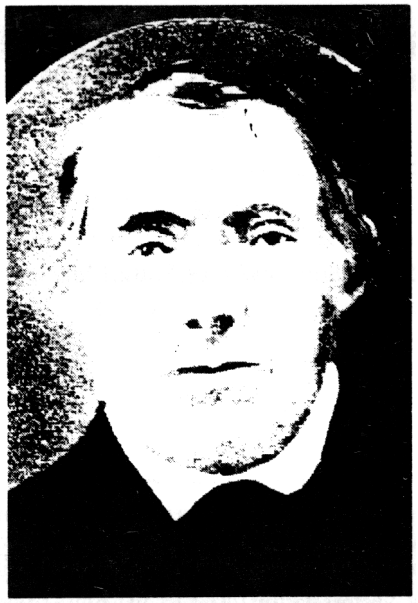

Jens Pedersen Aagaard
født i Farre

rationer. Det var oprindeligt udtalt "Ogar". Da familien først kom til Utah stavede de det som den danske udtale "Ogar". Senere besluttede de at beholde den danske stavemåde men de droppede det ene A i gaard og lavede det til Aagard.

Som ung mand brugte Jens Pedersen Aagard tre år i hæren. I attenhundredetallet da Jens var 18-20 år var han nødt til, som de andre unge mænd i Danmark, at tilbringe tid i hæren. I tre år hørte familien ikke noget til ham.

Selvom kommunikationen den gang var begrænset regnede familien med at han var død. Så en dag til stor glæde for familien, kom Jens traskene hjem. Det blev sagt at han havde været med Napoleons hær. Danmark var på det tidspunkt i alliance med Frankrig. Jens plejede at synge Napoleons gamle krigssange for sin datter Ellen. "han sang napoleons gamle krigssange for mig som hendes far havde sunget for hende da hun bare var en lille bitte pige".

Jens giftede sig første gang i en alder af 28 år. Han giftede sig med

Kirsten Andersen den 30. oktober 1819. Hun var født i 1795. I 1820 fik de en søn ved navn Anders Jensen. I en alder af 27, døde denne unge mor og kone.

D. 12. oktober 1822, da Jens var 32 giftede han sig med en 6 år yngre pige. Hendes navn var Birthe Jespersen. Hun var født i 1798 i Sporup, Danmark. Tre børn blev født i dette ægteskab. Peter Jensen født 25. februar 1823, Kirsten Marie født 16. august 1824, og Karen Marie født 14. juni 1826. Nogle få måneder efter Karen Maries fødsel døde Kisten Jespersen, hun efterlod Jens alene med tre små børn han skulle opfostre.

D. 9. februar 1828 giftede Jens sig med Edel Jensen som var født i Sporup, Danmark. De fik en dreng ved navn Jens født 13. juli 1828. Tragedien ramte igen da babyen kun levede én dag og moderen Edel døde seks dage senere.

Jens giftede sig fjerde gang 13. oktober 1828. Det var med en ung pige, sytten år yngre end ham. Maren Andersdatter (Andersen) blev født 3. september 1808 i Sporup, Danmark. Jens og Maren fik seks børn. De to første levede ikke til de blev voksne.

Anders Jensen	født 7. nov. 1829 – 15. okt. 1837
Jens Jensen	født 31. maj 1832 – 23. maj 1841
Niels Jensen	..... født 16. jan. 1835
Ellen Kjerstene Jensen	..... født 28. nov. 1837
Birthe Marie Jensen	..... født 15. jan. 1841
Anders Jensen	..... født 15. jan. 1844

Jens havde været fæstebonde senere selvejer. Efter han sluttede sig til kirken i 1858, og forberedte sig på at flytte til Utah, solgte han sin ejendom og ejendele og donerede pengene til perpetual emigration fund (bestandig emigrations fond) på den betingelse at enhver fæstebonde, som sluttede sig til kirken ville have mulighed for at emigrere til USA via hans donation.

Perpetual emigration fund (bestandig emigrations fond) var lavet for at hjælpe medlemmer af kirken til at emigrere til Utah. Kirken ville låne penge til medlemmerne og de skulle så betales tilbage når de var ankommet til Utah, havde etableret sig og var begyndt at tjene til føden.

Jens's to børn Niels og Ellen Kjerstene rejste til Amerika i 1859. De skulle finde ud af om deres far var i stand til at foretage sådan en lang rejse.

Det følgende år i 1860, ankom Jens, hans kone Maren og deres børn Birthe og Andrew til Amerika.

En historie fortæller at de voksne børn fra hans andet ægteskab også kom med dem. Men skibets passagerliste kan ikke bekræfte dette. Der var en pige, Suzanna Ågård, alder 13, med dem men ingen synes at vide hvem hun var.

Kirsten M. Jensen Ågård alder 37, og hendes mand Rasmus Terkelsen alder 39 var passagerer på skibet "Franklin" som sejlede i 1862, to år senere. Karen Marie Jensen var ikke på listen over passagerne. Der er et bilede af Karen Marie Jensen og hendes mand Anders Andersen.

Familien Ågård sejlede fra Danmark til Liverpool, England. De satte sejl på "William Tapscott"11. maj 1860. Der var 730 sjæle fra Storbritannien, Skandinavien og Schweiz om bord. Elder Asa Calkin ledede selskabet. Rejsen var stormfuld og ubehagelig, og derudover udbrød der kopper blandt de skandinaviske sjæle. I løbet af den 35 dage lange rejse forekom ti dødsfald, fire fødsler og ni ægteskaber blev indgået. Da far-

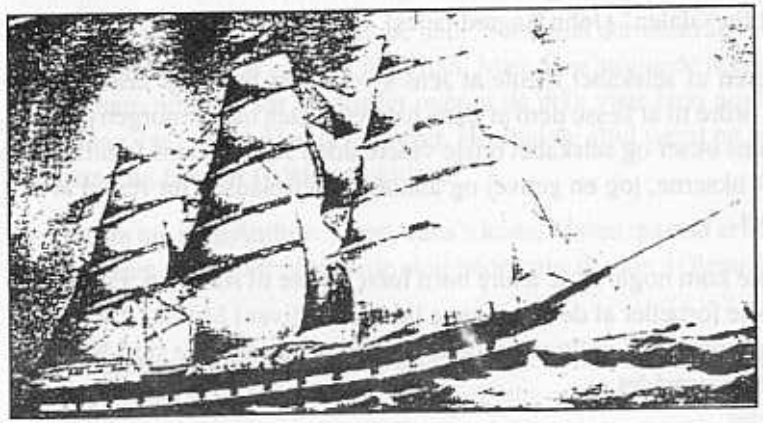

Familien Ågård sejlede ombord på William Tapscott i 1860

tøjet ankom til karantæneområdet i New Yorks havn, kom læger om bord og vaccinerede de fleste af passagerne og besætningen.

Det var først den 20. juni at emigranterne fik lov til at gå fra borde.

Denne gruppe af emigranter rejste til Albany; Rochester; Niagara Falls, Windsor, Canada; Detroit; Chicago; Quincy, Illinois; Hannibal, Missouri; St. Joseph; og Florence, Nebraska, hvortil de ankom natten mellem den 30. juni og den 1. juli. (fra HISTORY OF THE SCANDINAVIAN MISSION af Andrew Jensen.)

I Florence, Nebraska sluttede de sig til Kaptajn Stoddard's selskab. De var det sidste trækvognsselskab som krydsede prærien med mormonske sjæle.Der var 126 personer i Kaptajn Stoddard's selskab, 22 trækvogn og 6 prærievogne. Jens og hans familie havde en overdækket vogn. Anders (Andrew) var 16 og Birthe var 19.

Før Jens og hans familie forlod Danmark, havde hans søn Niels skrevet og foreslået at han skulle medbringe vinduesglas på turen over prærien. Omkring nu var nybyggerne i nogle af de tidlige byer Manti (1849), Spring City (1852) og Ephraim (1854) ved at bygge gode træ- og stenhuse. En vare som var en nødvendighed til disse huse, var vinduesglas.

Jens lastede så mange ruder af vinduesglas i sin vogn som der var plads til. "De ville være en god vare at bytte med for hvad end han måtte få brug for i dalen" (John Aagard tapes).

Lederen af selskabet mente at Jens's vogn var for tungt lastet og gav ham ordre til at læsse dem af. Jens nægtede. Den næste morgen manglede hans okser og selskabet rejste videre uden Jens og hans familie. Jens fandt okserne, tog en genvej og ankom til lejrpladsen før resten af selskabet.

Måske kom nogle af de ældre børn først senere til Amerika. En familiehistorie fortæller at de ikke kunne lide pionerlivet i Moroni. De var blevet imponeret af midtvesten og rejste tilbage og bosatte sig i Nebraska og Iowa-området.

Olean Allred fortalte om hendes morbror Jens's barnebarn James Olson som rejste en tur til midtvesten i 1951 havde opsporet disse Aasård's

slægtninge. Idena Crowhtwer havde kontakt med dem mens hun missionerede i dette område.

Olean fortæller om at have hjulpet bedstemoderen med at skrive breve til sine halvsøstre i midtvesten. James Olson berettede at halvfætre og –kusiner var "meget meget velhavene folk, og de så ud til også at være gode mennesker. En af deres sønner var vicepræsident i USA." Ser man på Henry Aagard Vallace's slægtninge, ser det ikke ud til at være korrekt. Hans slægtsskab på Aagårdlinien går meget længere tilbage i USA end Jens's linie.

Der må have været slægtninge i midtvesten. Ella Yorganson "Jeg husker da bedstemor Anne Jensen Aagard døde kom der fjerne slægtninge fra Nebraska eller Iowa, manden kaldte bedstefar Aagard Mr. River Farm."

Jens og hans familie slog sig ned i Moromi, Saintpete County staten Utah da de kom i 1860. De så ud til at have klaret sig godt.

En dag kom de ældste fra kirken og sagde "Broder Aagard du har den bedste hest i byen og vi syntes biskoppen skal have den og vi kommer for at hente den." Jens svarede "åh den hest tilhører min søn Andrew. Jeg gav den til ham som føl og han har passet den og bruger den nu til at se efter kreaturerne. Han er ude i markerne for at arbejde og I kan ikke tage den uden hans tilladelse. I kan vælge hvilken som helst af de andre heste i folden."

De gik ned til folden og tog pælene ned. "Jens stod demonstrativt foran lågen og fordi han var usikker faldt han. Mændene stoppede ikke for at hjælpe ham op. Han var så skuffet over at de ikke viste ham nogen respekt, han var jo vant til at give ordrer. Han havde altid været en autoritær mand og han var tydeligt ophidset."

De Ældste tog ikke Andrew's hest. Jens's kone, Maren, påstod at de ikke væltede ham, han faldt blot da de skubbede ham til side. (Olean Allred Tape)

Jens vendte sig ikke imod kirken, da han vidste at den var sand. Man han fandt det svært at gå i kirke i Moroni. Han følte at han kunne bede hjemme.

Nogle af de uheldige begivenheder i vores forfædres liv forstår vi muligvis ikke, men de var beslutsomme mennesker som havde stor tro og selvopofrelse for den sag de havde valgt. De var udsat for mange prøvelser og megen modgang. De havde styrke og de havde svagheder, og vi, deres efterkommere, skylder dem så meget.

Jens og hans familie flyttede til Fountain Green, en by omkring 7 miles nord for Moroni. Han tog en del af det land som Hans Peter Olsen havde fået overladt af staten. Familien Aagard var nogle af de tidligste nybyggere i Fountain Green.

I 1859 byggede George W. Johnson og hans tre sønner en bjælkehytte på stedet nær nogle kilder der flød ned fra bjergene. Stedet tiltrak snart flere nybyggere og blev så kendt som Unitah Springs. Kolonien blev da kendt som Fountain Green. I 1860 blev det en kirkelig afdeling styret af (biskop) Robert Lewis Johnson.

Tiende protokollerne viser at i 1864-1867 betalte Jens Pedersen Aagard tiende i form af uld, oksekød, svinekød, fårekød, hø, havre, hvede, smør, æg og arbejde. Han var en (HIGH PRIEST) i kirken.

Jens boede i Fountain Green da der var problemer med indianerne. Folkene havde bygget deres hjem og da problemerne begyndte skulle de så flytte ind i fortet for beskyttelse. Fortet blev bygget i 1866. Jens var omkring 75 år gammel. Han var ikke bange for at gå ud i sin have og arbejde om dagen og sove i sin kælder om natten. Han var en temmelig usædvanlig mand selv i sin alderdom.

Jens Pedersen Aagard, den danske jordbruger, konvertit, pioner og støtter af den kirke han gik ind for, døde den 16. december 1874 i Fountain Green, Utah i en alder af 83 år. Han er begravet på Fountain Green kirkegården i Utah.

Maren Andersen Aagard

Maren Andersdatter (Andersen) blev født d. 3. september 1808 i Sporup, Skanderborg, Danmark. Hun var datter af Ellen Hansen og Anders Thomasen.

Hun giftede sig med Jens Pedersen Aagard d. 25. oktober 1828. Hun var på det tidspunkt næsten 20 og Jens sytten år ældre. Hendes mand havde været gift 3 gange før. Hans tidligere koner var døde under en fødsel eller snart efter. Der var tre børn en dreng og to piger fra hans andet ægteskab da var han gift med Birthe Jespersen. De boede sandsynligvis sammen med deres far og Maren.

Marens mand var en velhavende jordbesidder. Hendes liv var nok rimelig komfortabelt i sammenligning med den tid de levede i.

Folkene var bange for alle former for sygdomme. Dysenteri, kolera og kopper var meget frygtede. kighoste, mæslinger, hoste og kramper tog en forfærdelig mængde af børnene. Mange kvinder døde under fodslen på grund af uvidenhed og sommetider overtro.

Marens to første børn døde, ikke ved fødslen, men da de var 8 og 9 år. Selvom familien var velhavene, blev de ikke sparet for smerten og lidelserne ved at miste et barn.

Maren og Jens Pedersen Aagards børn var

Anders Jensen	. født 7. nov. 1829 – 15. okt. 1837
Jens Jensen	født 31. maj 1832 – 23. maj 1841
Niels Jensen	..... født 16. jan. 1835
Ellen Kjerstene Jensen	..... født 28. nov. 1837
Birthe Marie Jensen	..... født 15. jan. 1841
Anders Jensen	..... født 15. jan. 1844

Familien Aagard sluttede sig til "the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints" hvilket betyder Kirken for Jesus Christus af de sidste dages helgener og som i daglig tale kaldes Mormonerne, i 1858 Deres ønske var at tage til Zion. Men Marens mand Jens var ikke ved godt helbred og dette var grund til overvejelse om han kunne klare turen. Det blev besluttet at de to ældste børn Niels og Ellen Kjerstene ville rejse først og hvis det kunne lade sig gøre, ville resten af familien slutte sig til dem året efter.

Da Jens sluttede sig til kirken, må han virkelig være blevet omvendt, for da han forberedte sig til at tage til Amerika, solgte han alle sine besid-

delser og ejendele og gav mange af sine penge til perpetual emigration fund (bestandig emigrations fond) som var en del af kirken.

Jens var 69 og Maren var 51 da de forlod Danmark og sejlede til Amerika. Da Maren var meget yngre end sin mand kunne hun have været bekymret om deres fremtid, specielt da han var meget generøs med deres penge. Deres fremtid i det nye land ville være meget vigtig for Maren. Det ville være naturligt for hende bekymre sig om hvordan de ville klare sig i det nye land.

En familiekrønnike fortæller om hvordan Maren syede guldmønter ind i linningen på sit skørt. Dette blev gjort uden mandens videne. Olean Allread sagde at hendes bedstemor fortalte hende historien om "guldmønterne".

Guldmønthistorien blev dokumenteret da Olean Allred, et oldebarn af Jens og Maren, var til "Lamp Day" i Fountin Green, Utah i 1951 og talte med en kvinde hvis familienavn var Christensen. Olean sagde så til kvinden, "Du kender disse Christensen's der levede i Jerusalem (på vestsiden af dalen lige op mod det vestlige bjerg) og nogle af disse mennesker fra Freedom, kom over prærien med mine oldeforældre". Damen fortalte da Olean at hun kendte til det. Og så sagde damen, "Vi fandt en gammel journal som min bedstefar havde skrevet og den fortalte om hvordan de kom og hvor længe de blev i Nebraska før de kom til Vesten og navnet på firmaet og skibet de kom over med". Hun fortsatte og fortalte andre ting fra journalen hendes bedstefar havde skrevet. Vi blev forsinket en smule fordi nogle af kvinderne var nødt til at hjælpe Mrs. Aagard med at sy nogle guldmønter ind i linningen på hendes frakke og skørt. Hun ønskede ikke hendes mand skulle vide det fordi han havde givet alt hvad han havde til kirken.

Olean fortalte også,en søster Lauritsen fra Moroni som plejede at komme på besøg hos Oleans bedstemor Ellen Kjerstine Aagard Olsen, at det i den tidlige tid var en skik at omgås folk med midler og som kunne passe på dem. Så fortalte hun Olean "Jeg boede sammen med Aagard's syv år før jeg kom herover. Jeres bedstemor var temmelig beregnende når det drejede sig om penge". Hun sagde "Før de forlod Danmark var jeg en af dem der hjalp med at sy mønterne ind i tøjet".

Jens og Maren forlod Danmark med de to børn Birthe og Anders den 2 maj 1860 ombord på en damper med kurs mod England. Denne familie var blandt 301 emigrerende sjæle. De sejlede fra København ombord på et nyt dampskib der hed "Pauline", under ledelse af Carl Widerberg, til Liverpool i England.

Den 11 maj 1860, sejlede Maren og hendes familie til Amerika med "William Tapscott" som var et af de største fuldriggede skibe bygget i Main i 1850'erne. Hun var en typisk "down easter", stabil, pengeindtjenene og moderat indrettet og bygget som tungt lastende. Hun var en tredækker med en kvardratisk agterende. Efter at have pløjet oceanerne i omkring fyrre år forliste "William Tapscott" i den engelske kanal i begyndelsen af 1890'erne.

De ankom til New York den 15 juni men var ikke i stand til at komme i land før den 20 juni, fem dage senere. Skibet blev sat i karantæne på grund af kopper. De kom i land ved Castle Garden i New York.

Familien Aagard rejste til Florence, Nebraska hvor de købte okser, en prærievogn og forsyninger til at klare turen over prærien til Utah. De forlod Florence i starten af juli under ledelse af William Budge og begyndte turen vestpå. De ankom til Salt Lake City den 5 oktober 1860. Familien tog da til Moroni, Santpete Country hvor deres børn havde bosat sig året før. Efter al sansynlighed flyttede de i 1864 til Fountain Green.

Jens døde den 16 december 1874. Maren var enke i lidt under fem år. Hun døde i Fountain Green den 12 august 1879, lige en måned før hun kunne være blevet 71 år. Hun er begravet ved siden af sin mand på Fountain Green kirkegård.

Niels Jensen Aagard

Niels Jensen Aagard blev født i Farre, Jylland, den 15. januar 1835. Forældrene var Maren Andersen og Jens Petersen Aagard.

Det var svært at identificere familierne fordi mange havde det samme navn.

Da Niels var tyve år blev han indkaldt til militæret. I tre år tjente han som en af kongens livvagter. Seks livvagter blev bestilt til at følge Kongens vogn. De bar kunstfærdige uniformer og red tre på hver side af vognen. Det var mens han var i tjeneste at hans kæreste døde.

Da Niels vendte tilbage fra Kongens tjeneste i 1858 sluttede han sig til mormonerne gennem Erastus Snow der flittigt arbejdede som missionær i Danmark på den tid. Niels blev døbt den 7 januar 1858. Hans søster, Ellen Kirstine sluttede sig også til kirken.

De to forlod Danmark sammen med en gruppe af omvendte for at sejle til USA og til Zion i 1859. Det tog dem fem dage at krydse Nordsøen til Liverpool, England. Det var en meget ubehagelig tur. Skibet var overfyldt så de måtte sidde på kasser og deres senge blev redt på gulvet.

Niels og hans søster rejste over Atlanten til havnen i New York ombord på "Tappscott". De var i Nielsen Kompagniet med Gould som ansvarshavende. Den fem uger lange rejse ombord på det ikke særligt luksuriøse skib blev beskrevet som "meget ubehagelig". Emigranternes forhold under dæk var meget ringe. Gruppen ankom til New York i maj 1859. Seksten par var blevet gift på det tidspunkt, nogle af dem med folk de ikke havde set før de gik ombord på skibet.

De blev ikke længe i New York men arrangerede hurtigt en togrejse til Chicago hvortil de ankom omkring midnatstid. De havde travlt med at forlade Chicago fordi de frygtede at blive overfaldet. Det var nemlig i staten Illinois at Profeten Joseph Smith var blevet myrdet. Deres første stop var Iowa City, så videre til vinterkvarteret i Nebraska. Det var her togrejsen endte og stedet hvor de skulle arrangere den videre tur til Utah. Den hårde del af rejsen var foran dem.

Forberedelserne til rejsen over sletterne varede tre uger. Niels og hans søster var så heldige at de havde råd til en vogn. Trods det sluttede de sig til en gruppe af trækvogne.

Da de startede rejsen kom en af vognene bagud, og snart var den så meget bagefter at de forreste frygtede for passagernes sikkerhed. Det blev besluttet at en eller anden skulle gå tilbage for at hjælpe gruppen. Niels meldte sig frivilligt. Trækvognsfamilien var Hr og Fru Larsen med

deres ti år gamle dreng. Manden var syg og konens håb var at han nåede det nye land. Få dage efter genforeningen med resten af gruppen døde Hr Larsen. Han blev begravet i vejkanten. Før han døde blev han forsikret om at hans kone og søn ville blive passet på. Der var nemlig plads til dem og deres ejendele i Niels' vogn. Den venlighed blev aldrig glemt. Fru Larsen glemte aldrig en eneste jul at give Niels et par lange uldne strømper som hun selv strikkede. (Det skulle være blevet til 33 par).

Turen fra vinterkvarteret til Salt Lake varede tretten uger. Derefter tog Niels og Stena til Moroni, i Sanpete Country. Herfra sendte de bud efter deres forældre og deres brødre og søstre. Det følgende år 1860, rejste deres forældre, broderen Anders som var seksten år og søsteren Birthe som var nitten til Amerika.

Niels tog jævnligt til Salt Lake City for at hente forsyninger og på en af disse ture mødte han en ung dame som hed Serina K. Sørensen. Deres venskab voksede og de blev gift den 11. august 1866 i Endowment House. Salt Lake City.

Mens de boede i Moroni tog Niels tit ture på hesten for at se på landskabet. En dag red han over bjergene og så en lang strækning jævnt land og så vidt han kunne se var det en stor dejlig grøn dal. Han elskede hvad han så. Han kom ikke hjem den nat og hans familie var noget bekymrede. Da han vendte hjem den næste dag og hans mor spurgte om hvor han havde være svarede han: Jeg har været i Paradis" Han vidste ikke dengang at denne smukke dal en dag skulle blive hans hjem og blive kaldt Levan.

Niels og Serina blev indkaldt af kirkemyndighederne til at hjælpe men koloniseringen af Atah og Dixie. De bosatte sig i Washington, Kane Country. På dette tidspunkt var Dixie organiseret af Brigham Young til at leve efter "United order". Der blev de i syv år inden de blev givet fri p.g.a. Niels' dårlige helbred (forkølelser og feber).

I 1869 flyttede Niels og Serina til Levan, i Juab Country. Denne by lå vest for Moroni, Sanpete Country, Utah, men på den anden side af bjerget. Mens de boede i Levan blev Niels indkaldt til at tjene som missionær. Dette var i 1876. Han arbejdede mest i Nebraska og vendte tilbage til hjemmet i 1877.

I juli 1877 blev Nephi distriktet interessant og Niels blev beordret dertil. Han blev nedsat som den første biskop(biskop er det samme som en dansk præst) i Levan Ward. Samuel Pitchforth og Elmer Taylor var før ham som "førende ældre" i Levan afdelingen. Serina var leder af Relief Society og både hende og hendes mand arbejdede af samme grund – bygningen af en kirke. Før den tid blev kirkemøderne holdt i hjemmet hos Aagård.

De første nybyggere var tvunget til at bo i Jordhuler indtil de kunne blive installeret i hytter. Niels startede i et to rums hus bygget af ubrændte mursten. Huset voksede med tiden til at blive et toetagers murstenshus.

Serina blev aldrig velsignet med børn. Efter sytten barnløse år blev hendes mand tilskyndet til at tage en hustru mere. Dette skulle ske med samtykke fra den første hustru. Serina, der vidste at hun ikke selv ville få børn, og som folte at enhver mand skulle have lov til at blive far, godkendte et ægteskab nummer to. De første to børn af andet ægteskab skulle være Serinas.

Niels begyndte at møde nye danske emigranter ved toget i Salt Lake City.. I oktober 1877 blev Niels bekendt med en 22 år gammel dansk pige, Boletta Marie Rasmussen som var rejst til Amerika sammen med sin mor, Dorthea Rasmussen. De rejste med tog fra Salt Lake City til Nephi. Niels var også i toget og gik gennem alle vognene for at se hvem der var med. Han stoppede for at tale med Elder Brown og Steve Christensen fra Levan. De to sad og talte med Boletta, Niels sagde spøgefuldt til Steve: "Well how are you comming with the girl, Steve?" Tydeligvis havde Boletta en kæreste der ventede på hende.

Boletta og hendes mor kendte ingen i Utah så Elder Brown tog dem med til sit hjem i Nephi så de kunne overnatte der. Den næste dag fik han sin søn til at køre dem til Levan så biskoppen kunne tage sig af dem. De boede hos Niels en kort tid indtil han kunne leje et lille hjem til dem i den nordlige del af byen.

Niels begyndte at se Boletta regelmæssigt og efter to måneders venskab, blev de gift den 29. december 1877. Der blev født fem børn i ægteskabet. Det første barn døde som spæd. Inden det sidste barn blev født var

"Edmund's Act of 1882" trådt i kraft. Den forhindrede mænd i at have mere end en hustru.

Niels ville ikke vælge mellen sine hustruer så Boletta tog sit yngste barn, James og rejste til Mendon, Cache Country, Utah. Her ventede hun på fødslen af det næste barn. De to andre børn, Mary og Niels boede hos Serina. To år gik og Boletta kunne stadigvæk ikke vende tilbage medmindre Niels betalte bøden. Han bestemte sig for at betale de 50 $ kontant og de 50 dage i fængsel.

Marskalen var meget skånsom mod Niels fordi de var gode venner. Han lovede Niels at han ikke behøvede at gå med fangernes stribede beklædning og at han heller ikke behøvede at blive kronraget som de andre indsatte.

Serina ønskede at hendes husbond skulle have børn, men når hun så ham vise tegn på hengivenhed for Boletta, var det sværere af klare end hun havde forventet. Hendes jalousi gjorde livet næste uudholdeligt for Boletta. Hun havde meget lidt at leve af efter Niels' død eftersom hele hans ejendom gik til Sreina. Men hun gjorde sit bedste for at forsørge sin familie og opdrage dem til at blive hæderlige mænd og kvinder.

Niels sad tiden ud i fængslet. Han vendte hjem derfra 11 maj 1889. Klokken var ni om aftenen da han ankom til Levan. Han blev mødt ved den nordlige indgang til Levan af byens indbyggere og deres orkester. Alle gik med ham hjem hvor de fik forfriskninger.

Niels blev ramt af lungebetændelse og døde den 4. februar 1892. I hans nekrolog, p.g.a. at hans anden hustru og familie ikke formelt var godkendt af regeringen, stod Serina som hans efterladte. Han efterlod egentlig to hustruer, Serina og Boletta, og fire børn, Mary, Niels, James og Sonnie, alle i Levan. Niels blev begravet på kirkegården i Levan.

Det var meget svært for Serina. Hun kunne ikke få børn, og hun måtte dele sin husbond med hans anden hustru. Hun var meget jaloux.

Boletta havde et hårdt liv og gennemgik mange prøvelser. Serina gjorde hendes liv elendigt. Hun døde 2 februar 1910 i Levan, Utah.

Ellen Kjerstine Aagard Olsen

Den 28 november 1837 blev Ellen Kjerstine Jensen Aagard født i Farre, Sporup. Hendes forældre var Maren Andersen og Jens Pedersen Aagard. Hun var ud af en søskendeflok på seks hvoraf kun fire overlevede barndommen.

Hendes forældre sluttede sig til mormonerne i starten af 1850'erne sammen med de fire børn. De var så heldige at have rigelige midler til deres emigration og Ellen tog sammen med den ældste bror, Niels til Amerika i 1859.

Et år før resten af familien. De to blev sendt i forvejen for at undersøge forholdene og om det var sikkert for deres far at rejse derover. Det tog dem mere end fem uger at krydse Nordsøen og Atlanterhavet i et dårligt skib. Turen over prærien tog tre måneder.

Da de ankom til New York rejste de med tog og sejlede på Mississippi og Missouri floderne indtil de kom til Florence, Nebraska. Her gjorde de ophold en måned for at forberede den lange rejse over prærien. De købte fire okser og en prærievogn. De gik hele vejen for at hjælpe en fattig familie, manden var krøbling og syg, drengen var 10 år og den lille pige var cirka 3 år. I Ellens brors historie fortælles der at en af trækvognene sakkede bagud og Niels tog tilbage for at hjælpe dem. Det var dengang de tog dem med på deres vogn. Konen og sønnen gik. Manden levede ikke så længe at han så Salt Lake. Han blev begravet i vejkanten. En af studene døde på vejen og de købte en ko som overtog dens plads. De malkede koen som trak sammen med studene. Mary Olsen Crowther fortalte "Jeg har hørt min mor berette hvordan indianerne næsten kidnappede en pige som var blevet forladt. De savnede hende og tog tilbage for at se efter hende. Indianerne var netop ved at løfte hende op på deres heste og ride bort med hende, men satte hende af og red væk da de fandt ud af at de var blevet opdaget. Hun fortalte også hvordan de samlede bison knogler til deres bål og hvordan de krydsede floder."

De ankom til Moroni, San. Pete county Utah den 15. september 1859. Fire måneder senere, d. 15 januar 1860, giftede Ellen sig med Hans Peter Olsen, født d, 30. maj 1838 i Danmark. Han var søn af Ole Nielsen

og Kristine Petersen. De boede i Moroni under hele den tidlige indianerkrig. Engang da de var på vej til Fountain Green fra Mount Pleseant, en afstand på 30 km over bakker, angreb indianerne dem og jagtede dem næsten til byen, men de slap fra dem. Ellens forældre og hendes yngre broder og søster immigrerede det følgende år, i 1860, og bosatte sig også i Moroni. Omkring 1867 flyttede hele gruppen til Fountain Green. Ellens mand havde udtaget et jordstykke på 160 acres omkring 7 miles nord for hvor de boede. Brigham Young rådede mændene til at deles om de 160 acres, og så beholde 20 acres, resten skulle så gå til de nye immigranter der kom senere. Så Olsen solgte deres ejendom i Moroni og flyttede til deres jordstykke i Fountain Green.

Det tog et godt stykke tid at dele jorden i Fountain Green. Den østlige del af Fountain Green var bygget på nogle af de parter.

Mary Olsen Crowther fortalte "Jeg husker da vi boede i fortet i Fountain Green. Vores huse var indhegnet af en stengærde og vores kreaturer var i en anden indhegning. Min bedstefar blev i sit sted udenfor. Han var ikke bange for at gå ud i sin have og arbejde om dagen og sove i sin kælder om natten. Han sagde at indianerne ikke ville gøre ham noget. Min mor havde erfaring med at lave sukker og sirup af sukkerroer, lud af træaske, af hvilket de lavede deres sæbe og hun kartede og spandt til sit tøj. Jeg, den ældste datter gik i de sidste hjemmelavede kjoler vi havde. Jeg var da 15 år gammel. Efter det fik vi lavet stof på en fabrik, som gjorde det meget lettere for os. Den gamle rok er stadig hjemme hos os.

Vi lavede altid vores lys af talg, jeg husker da min far købte den første petroleumslampe. Vi troede ikke det var sikkert at have et glas på lampen af frygt for uheld. Jeg har hørt mor berette hvordan hun lavede et par bukser af en gammel sæk og han lavede sko til hende af skafterne af sine gamle støvler."

Olean Allred fortalte "Bedstemor Ellen ønskede at være tæt, på sin fader, da han blev ældre og hun ønskede at hjælpe sin mor med at passe ham så de købte en ejendom så hun kunne være i nærheden af ham."

Ellen var mor til otte børn de var Mary, Serena, Hans Peter, James, Ella, Bertha, Christiana og Eleonora. Hendes mand rejste to gange som mis-

sionær til Danmark, så Ellen blev efterladt alene hjemme til at passe sin familie.

Da Hans Peter Olsen døde havde han 100 acres (ca. 80 tdl). Nogle af beboerne i området var rejst til Colorado, Wyoming og nogle til Castle Valley, og andre til Idaho. De solgte deres små jordstykker og Hans købte dem op. Han var aktieejer og leder af en landhandel. Olean sagde at han havde klaret sig godt. Ellen var en flittig og økonomisk husmor og tog aktiv del i hjælpearbejder og hun deltog som indsamler i 30 år for Founting Green hjælpeorganisation.

Ellen Kjerstine Aagard Olsen døde 2 marts 1922 83 år gammel

Birthe Marie Jensen Aagard Nielsen

Birthe Marie Aagard blev født den 28 juni 1841 i Farre. Sporup som datter af Maren Andersen og Jens Pedersen Aagard. Hendes far var gårdmand så hun voksede op i et godt hjem.

Birthe og hendes bror Anders forlod sammen med forældrene Danmark 2 maj 1860 og rejste med damper til England. Den 7 maj gik de ombord på "William Tapscott" og sejlede til Amerika. Birthe var atten da de tog den lange rejse over Atlanterhavet. De ankom til New York den 15 juni men alle ombord kom i karantæne på grund af kopper. Dette udsatte deres landgang i 5 dage. Den 20 juni satte Birthe og hendes familie fødderne på amerikansk jord. New York var kun et ankomststed og Chicago var næste stop. Toget førte dem til Iowa, og næste stop var Florence. Nebraska, hvor forberedelserne blev gjort til den sidste og hårdeste del af rejsen. Efter seks ugers forberedelse deltog de i en karavane med 22 trækvogne og 6 prærievogne. Aagard familien var heldig at have en af disse prærievogne.

Familien slog sig ned i Moroni. Nogen tid senere mødte Birthe en ung mand som hed Peter Nielsen.

De giftede sig og slog sig ned i Mount Pleasant. Der var så mange der hed Nielsen her, så derfor fik han tilnavnet Tanner som betyder garver, som havde været hans erhverv i Danmark.

Olean fortalte "Min bedstemors søster Birthe havde ikke så godt et helbred og hver gang hun var gravid var hun nødt til at ligge i sengen før fødslen. Hun ventede barn nummer fem og missionen sendte bud efter onkel Peter".

Birthe's mand sagde "Jeg kan ikke rejse ud og missionere nu, jeg er nødt til at blive hjemme til efter fødslen. Hvis jeg forlader hende vil hun miste barnet, og måske miste sit eget liv. Jeg vil betale for en mand som vil missionere, jeg vil sende ham penge og sørge for ham, men jeg kan ikke forlade hende". Fordi han afslog at rejse blev han udstødt.Han gik til Spring City for at tale med lederen Orson Hyde men kom ikke i audiens. Spring City var en lille by nogle få miles syd for Mount Pleseant.

Min bedstemor som var Birthe's søster Ellen Kerstine var utilfreds med det. Efter alt hvad hendes far havde ofret for kirken. Peter var en viljestærk mand som ikke tilgav kirken. Han kunne sikkert senere være blevet accepteret af kirken igen, men ville ikke. Og han ville heller ikke lade nogle af sine fem sønner gå i kirke. Da han døde var ingen af hans familie, selv børnebørnene, i kirken.

Birthe og Peters fem sønner hed: Niels Peter, Jens Peter, Carl Christian, Andrew Marinus og Albert. Som årene gik kunne nogle af børnebørnene se sandheden i kirken og blev medlemmer og aktive. Birthe Marie døde i 1916, hendes mand døde i 1911.

Anders (Andrew) Jensen Aagard

Han blev født den 15 januar 1844 i Farre, Sporup som søn af Maren Andersdatter og Jens Pedersen Aagard. Hans far var gårdmand. Navnet Aagard var tilføjet for at adskille ham fra andre af samme navn. Det blev brugt i mange generationer. I 1858 da Andrew var 14 år tilsluttede Aagard familien sig mormornkirken. Fordi hans far Jens var en ældre mand og ikke ved godt helbred blev det besluttet at Andrew's bror Niels som var 24 år sammen med en søster, Ellen Kjerstene på 22 år skulle rejse først til Utah for at se om det var klogt for resten af familien at følge efter. De to rejste til Amerika i 1859. Andrew og hans forældre og hans søster Birthe forlod Danmark 2 maj 1860 på en damper mod England. Denne

familie var mellem de 301 emigranter. Der var 182 danske, 80 svenske og 39 normænd som sejlede fra København ombord på dampskibet "Pauline" under ledelse af Carl Widerberg. På rejsen over Kategat og Nordsøen blev mange søsyge. De ankom til Grimsby i England den 5 maj. Fra Grimsby fortsatte emigranterne rejsen til Liverpool hvor de ankom søndag eftermiddag den 6 maj. De overnattede på et hotel på Paradise Street. Om mandagen den 7 maj gik de ombord på "William Tapscott" som det forgående år havde bragt mange emigranter over Atlanten. Blandt dem Niels og Ellen Kirstine. Da alle var ombord var der 730 personer. De blev inddelt i ni afdelinger hvor hver afdeling havde en leder.

"William Tapscott" sejlede fra Liverpool den 11 maj 1860. Det skulle være et godt og sødygtigt skib og rejsen varede 35 dage. Fællesskab og god ro og orden prægede rejsen. Bønnemøde blev afholdt hver morgen og aften og hver søndag var der gudstjeneste på dækket. På grund af det kolde vejr og den anderledes kost blev mange syge ombord og der var ti dødsfald, de fleste af dem blandt de skandinaviske deltagere. Fire børn blev født ombord og ni par indgik ægteskab. Den 3 juni viste kopperne sig iblandt emigranterne, syv tilfælde af denne sygdom blev rapporteret dog ingen med dødelig udgang. Fredag aften den 15 juni ankom skibet til karantæneområdet i New York havn. Den næste dag kom to læger ombord for at vaccinere alle på skibet. Den 20 juni, efter at være blevet holdt tilbage i fem dage kunne passagererne forlade skibet i Castle Garten, New York.

Andrew var 16 år da han forlod Danmark, rejsen over Atlanten og turen til Utah må have været noget af et eventyr for den unge mand. Han kørte formodentlig oksespandet over prærien og til Utah.

Familien Aagard bosatte sig i Moroni, Sanktpete County, Utah. Andrew gik i en almindelig skole i Danmark, han lærte engelsk efter at være kommet til Amerika. Han gik på aftenskole i Moroni i en sæson. Andrew var opvokset på en gård i Danmark. Han hjalp også sin far både i Moroni og Fountain Green. I starten bruget han okser til at trække ploven.

I 1862, da Andrew var 18 år gammel, havde han et spændende kapløb med Brighan Young. Det var en tradition for præsident Young at besøge

nybyggerne hvert år og da han kørte fra Moroni til Fountain Green med et selskab af "ældste" overhalede han Andrew som kørte med okseforspandet. Andrew piskede okserne og kørte et kapløb med præsidentens selskab et stykke vej, til stor morskab for kirkens overhoved.

Den 14 marts 1865 giftede Andrew, som boede i Fountain Green, sig med Anne Jensen i Moroni, Sanktpete County, Utah. Anne var datter af Maren Andersen og Jens Jensen. Anne Jensen var født i Borglum, Hjørring den 30 januar 1843. Hendes familie var kommet til Utah i 1862. De krydsede prærien i et selskab ledet af C.A.Madsen.

De bosatte sig i Moroni, Utah

Andrew var med i Black Hawk indianerkrigen(sorte høg) under kommando af James Guyman i 1866. I 1867 var han i kavaleriet under ledelse af Kaptajn Holbrooh.

I 1880 gik Andrew ind i fåreavl ved at bytte et ur for sorte får. Dette ur var på den tid et specielt værk fordi det viste både dato og tid. De sorte får fik næsten hvert år tvillinger. Allerede på det tidlige tidspunkt kunne Andrew se store muligheder for fåreavl. Han greb enhver chance til at handle heste og kvæg for får. Hans kone havde en kviekalv som hendes far havde givet hende. Denne blev også byttet til får. Hans havde med besvær bragt et parti vinduesglas over prærien, en del af disse ruder blev også byttet til får. Antallet af får steg hastigt.

Andre begyndte også at samle får og i 1880 var der adskillige små flokke i Fountain Green. En foreningsflok blev organiseret, den bestod af 600 får.

Lederne af firmaet var: Andrew J. Aagard Direktør, Hans Peter Olsen Vicedirektør, James Jensen Kasserer. Tore Pedersen var hyrde den første sommer.

Der var mange mangler i lejrudstyr og i vinterfodringen. De blev tvunget til at opdrætte deres får ude i det fri, nogle gange i dyb sne. Den store børste ville trække meget uld af fårene og ulden ville blive af dårlig kvalitet. I foråret, når fårene lammede, var rovdyrene i overtal så de måtte have en nathyrde. Klipningen blev udført af uøvede mænd og kvin-

der til fire cents per får. Hyrdernes forsyninger bestod af melasse, bacon og surbrød. Lønnen var omkring $20 om måneden. Ulden blev solgt for 6,5 cents per pund. Den blev pakket på vogne der hvor den blev klippet og så transporteret til depot i Nephi.

I seks år ledte Andrew den cooperative fåreflok. Så startede han sin egen, udvidede ved avl sin flok år efter år indtil han havde en af de største flokke af merino-får og kom på højde med de førende erhvervsfolk i staten.

I 1890, i en alder af 46 år, blev Andrew beordret på en mission i sit hjemland, Danmark. Han blev udnævnt til Scadinavisk missionær af Joseph F. Smith. Dog var han ikke istand til af fuldføre missionen p.g.a. dårligt helbred. Han led meget af eksem som var ekstra generende i det anderledes klima, så han måtte vende hjem til Amerika.

En 1921 (ca.) Buick. Det var bedstefar Aagaard's, men han gav den til sin datter Ellen.

Da Fountain Green firmaet var blevet organiseret, blev Andrew aktionær. Han var direkør og tilsynsførende i adskillige år. I februar 1895 købte han en handelsvirksomhed af P.E.Anderson. Firmaet havde varelager til en værdi af ca. 5000 $ foruden landbrugsredskaber, arbejdsvogne m.m.

Andrew havde aktier i fire banker og også i Gunnison Sugar Factory Farms. Han var vicedirektør i banken i Fountain Green og samt i North Sanpete Bank of Mount Pleasant. Han var dikertør for Union Wool og Livestock Commission Company af Mount Pleasant. I en årrække sad han i byrådet i Fountain Green. Han hjal med at organisere det oprindelige Fountain Green Electric Company som blev købt af Telluride Power og senere af Utah Power and Ligh Company.

Andrew besad en meget indgående viden om økonomiske tilstande og blev tit opsøgt af hans venner og naboer angående gode råd og vejledning i forretningssager. Han hjalp næsten alle fåreavlere i Fountain Green med opstarten af deres forretning ved at lade dem få aktier i hans får og støtte dem med sine penge. Det fortælles om Andrew at han tog rundt til sine forskellige fåreflokke som var spredt over et stort område i bjergene i denne del af staten. Det virkede som om han ganske kort tid inden man stiftede B.L.M. (Bureaus of Land Management) havde store spekulationer om, om fårene overgræssede jorden, og havde lavet en undersøgelse og optælling af fårene på forskellige arealer.

Andrew besøgte sine mange fåreflokke og efter nogle dage i det fri, ridende fra den ene flok til den anden, dækket af støv, hans tøj godt gennemblødt af snavs og sved, rynket og vindblæst, kom han til byen og bestilte et godt måltid mad på en restaurant i Price, Utah.

En forretningsmand fra Price hørte tale ved disken i restauranten: "Jeg vil ikke tage hans check". Forretningsmanden gik over til tjeneren og spurgte hvad problemet var og han sagde "Den gamle vagabond vil skrive mig en check som betaling for maden. Se på ham, du kan se at han ikke har nogen penge i banken. Jeg sagde til ham at han skulle vaske op for at betale for sin middag". Forretningsmanden sagde så " Du må hellere tage imod hans check for han kan købe hele byen og betale kontant for den. Han har lige været ude og tælle sine får i bjergene her omkring og han havde mindst 25.ooo dyr".

Der er ingen tvivl om at Andrew Aagard virkelig havde sans for forretning. Det er blevet sagt at alt hvad han rørte ved blev en succes. Han var hårdtarbejdende og vedholdende. Han havde hjulpet mange mennesker ind i fåreavl og ved at gøre det lykkedes det også ham selv at får frem-

gang. Det blev sagt at Fountain Green var den rigeste lille by i USA. I samlingsfolden blev der hvert år samlet 100.000 får.

Fåreavlen redede Fountain Green finansielt. Indbyggerne havde været fattige. Da der var meget lidt nedbør, vækstsæsonen var kort og klimaet var koldt. Trods det var der mange flotte hjem i byen. Meget af denne opblomstring skyldtes Andrew Aagard's hjælpsomhed med at bygge deres egne fåreflokke op. Det var han også heldig med. Fåreavlen i byen blev startet af Andrew J. Aagard. Han havde et stort antal får og mange i omegnen ønskede også at starte med de manglede midlerne. Han ville give dem 1000 får og i det første år sørge for foder til dyrene og forplejning til folkene, alt dette for at familierne kunne får startet. Når så fårene blev samlet om foråret fik han nogle dyr igen som betaling, på den måde fik Allred, Jacobson og alle de andre familier i byen startet på fåreavl.

En anden interessant oplysning er om al den jord i bjergene øst for Fair View. Det var der mange af fåreavlerne havde deres dyr om sommeren. Han var klog nok til at erhverve en del af jorden og han opfordrede også de andre fåreavlere til at gøre det samme. Men det ville de ikke så længe de kunne bruge det uden at betale. Men meget af jorden i Gooseberry og omegn købte han for 50 cent per acre. De andre ville stadig ikke være med.

Han var den type menneske som mente at hvis man skulle købe en ko skulle man købe jord til to køer o.s.v. Han var en klog mand og folk i byen opsøgte man tit for at få gode råd. En anden historie fortæller om ham at når han skulle ud til fåreflokkene kørte han altid i vogn. Det endte som regel med at folk bandt deres heste til vognen og på den måde fulgte med ham og fik gode råd. Han gav aldrig forhastede afgørelser, han sagde tit "Jeg vil tænke over det". Senere kunne de så vende tilbage og høre hvad han mente. Han var således en stor godgører for folkene i byen.

Man kan se ud af tiendeprotokollerne at han også var gavmild overfor kirken. En gang gav han 164 får og en anden gang var det 130 får. De havde en værdi af 2 $ per dyr.

Ella Yorgason, et barnebarn skrev,: "En gang red jeg med bestefar Aagard fra Nephi, han viste mig bækken hvor Terkelsen massakren fandt sted i 1858. Adskillige mennesker blev dræbt af indianerne i Salt Creek Canyon den 4 juni det år. De var ubevæbnede på vej til Sanpete Valley. Han sagde at mange gange når han rejste igennem området bandt han tømmerne til vognbremserne og så lagde han sig selv ned i bunden af vognen indtil han var et godt stykke forbi stedet, så hvis der var indianere i nærheden skulle de tro at det var et spand heste der var løbet væk.

Familien Aagard flyttede til Fountain Green i 1863 kun fem år efter massakren. Begivenhederne var derfor tæt forbundet med byens tidligste historie.

En anden historie fortæller at en ung mand kom og spurgte Andrew om at låne penge til at gå i skole for. Han mødte op med hænderne i lommerne så Andrew sagde til ham at hvis han tog hænderne op af lommerne og begyndte at arbejde ville han finde pengene.

Et andet eksempel var engang han gav 200 $ til hvert barnebarn, vel at mærke dem af dem der havde sparet nogle penge op. Det fik så resten til også at spare op og så fik de også pengene – plus renter.

Andrew, sønnen James og hans svigersøn Martinus Jensen købte nogle af de første automobiler der kom frem. Andrew købte en etsædet Ford og Martinus havde en "EMF" som betød "Every morning fix it". Andrew kørte sin bil op bag huset hvor der var et bump til at stoppe den. Han var ikke særlig god til at standse bilen.

For at tale om Andrew's investeringer fortalte LaRue Petti at han havde set i tingbogen at Andrew Aagard ejede 7000 acres på Fair View bjerget.

Andrew J. Aagard havde en fuldblodsindianer til at arbejde for sig. Han var den type arbejder som kunne høste med sejl hvert efterår i mange år. Andrew sagde at han kunne høste 20 acres om dagen. Hvilket han selvfølgelig ikke kunne, men han kunne høste meget. Denne indianer hed Zenos Hill og arbejdede i mange år for Andrew. En gang gik Zenos ned til farmen for at hente Andrew's vogn og opdagede at Andrew havde efterladt nogle penge i vognens kasse. Der var adskillige tusinde dollars og de var selvfølgelig alle sammen i guldstykker. Han kom tilbage og

fortalte Andrew om pengene og derefter blev han Andrew's betroede mand.

Anne Jensen Aagard, Andrew's kone i 55 år døde den 19 juni i Fountain Green, hun blev 77 år.

Ella Yorgason boede et år sammen med sin bedstefar efter konens død. Hun kom fra Wyoming for at gå i skole i Fountain Green. De besøgte adskillige gange tante Christina Jensen som var Anne's brors enke. En dag spurgte bedstefar hvad hun ville synes om at få Christina som ny bedstemor. Ella svarede at "ingen kan nogensinde erstatte bedstemor". Andrew svarede "Ja det er sandt nok, men bedstemor er her ikke mere". Andrew giftede sig med Christina Jensen den 23 marts 1921. De levede sammen de sidste fem år af hans liv. Han fortsatte med sit arbejde som altid og når folk spurgte ham om han ikke snart skulle trække sig tilbage svarede han "Jo jeg trak mig tilbage til sædvanlig tid også igår og det vil jeg blive ved med resten af livet".

Andrew Jensen Aagard, den omvendte pionerer fra Danmark, døde om aftenen den 24 december 1925. Han havde spist et godt måltid, diskuteret sin forretning med hustruen og naboer. Han klagede sig lidt over at han ikke følte sig godt tilpas. Han var næsten 82 år da han sank sammen i sin stol og stille forlod denne verden. Der var skrevet i avisen "Andrew J. Aagard, pioner fra Fountain Green, bankdirektør, købmand og uldproducent døde tirsdag i hjemmet af et hjertetilfælde. Mr Aagard blev født den 18 januar 1844 i Danmark og kom til Utah med sine forældre i 1860 og fik sit hjem her 3 år senere. Han var missionær i Danmark i 2 år i 90'erne. Ved sin død var han direktør i Fountin Green Bank og vicebestyrelsesformand i North Santpete Bank i Mount Plesant. Han var medejer i mange landhandler. Mr. Aagard blev gift med Anne Johnson den 14 marts 1865 i Moroni. Hun døde for mange år siden. For omkring seks år siden giftede han sig med Mrs. Christina Jensen. Han efterlod sig foruden enken følgelde børn fra første ægteskab: John Aagard, Anna Jensen Fountain Green, Mrs. Mary Hollmann Manassa Colorado, Mrs. Ella Jorgenson, Mrs. Serina Olson og Hannah Mikkelsen Nevada foruden mange børnebørn og oldebørn.